

**Dr. sc. Marta Dragičević Prtenjača \***

**Dr. sc. Ivana Radić \*\***

**Dijana Rizvić \*\*\***

## **MALOLJETNIČKO KAZNENO PRAVO – QUID ACCIDIT? PROBLEMI U PRIMJENI POJEDINIH PRAVA IZ DIREKTIVE 2016/800/EU U PRAKSI**

*Učestale izmjene kaznenog zakonodavstva u cilju usklađivanja nacionalnih kaznenih postupaka država članica EU-a nisu mimoišle ni maloljetničko kazneno zakonodavstvo. Posljednje izmjene Zakona o sudovima za mladež učinjene su 2019. zbog implementacije Direktive 2016/800 o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima. Iako su odredbe Direktive većinom uspješno transponirane u ZSM, u praksi su uočeni česti problemi u primjeni pojedinih zakonskih odredbi. U radu su zato analizirana pojedina prava iz Direktive (pravo na informiranje roditelja i skrbnika, pravo na pratnju roditelja ili skrbnika ili druge odgovarajuće osobe te pravo na pojedinačnu ocjenu) za koja postoje naznake o nedosljednosti njihove primjene i provedbe u praksi sudova i nadležnih tijela koja sudjeluju u postupku prema maloljetnicima. Cilj je rada obrazložiti suštinu uvođenja spomenutih prava te provjeriti kako su zaživjela u praksi, poštuju li se te koji se problemi pojavljuju u njihovoj primjeni. U tu svrhu autorice u radu obrađuju svako od navedenih prava na način da analiziraju relevantne zakonske odredbe i njihovu usklađenost sa zahtjevima iz Direktive te daju prikaz načina provođenja pojedinog prava i uočenih problema u praksi kroz rezultate provedenog istra-*

---

\* Marta Dragičević Prtenjača, izvanredna profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, redovita članica i dopredsjednica Akademije pravnih znanosti Hrvatske, marta.dragicevic@pravo.hr, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9666-4765>

\*\* Ivana Radić, docentica na Katedri za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, iradic@pravst.hr, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4946-6437>

\*\*\* Dijana Rizvić, sutkinja Općinskog kaznenog suda u Zagrebu i zamjenica predsjednice Odjela za mladež, dijanarizvic@gmail.com, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5659-2038>

*živanja prakse. U zaključku se iznose prijedlozi za rješenje uočenih nedostataka u primjeni navedenih prava u praksi.*

*Ključne riječi: maloljetnici, kazneni postupak, Direktiva 2016/800/EU, Zakon o sudovima za mladež*

## 1. UVOD

U Republici Hrvatskoj pravni položaj maloljetnih počinitelja kaznenih djela reguliran je odredbama Zakona o sudovima za mladež (u daljnjem tekstu: ZSM).<sup>1</sup> ZSM je prvi put donesen 1997.<sup>2</sup> u sklopu paketa kaznenih zakona, a do tada su se odredbe o maloljetnicima nalazile u sklopu općeg kaznenog zakonodavstva.<sup>3</sup> Donošenjem posebnog zakona kojim se u cijelosti regulira pravni položaj maloljetnih počinitelja dovršen je postupak izdvajanja maloljetničkog kaznenog prava iz općeg kaznenog zakonodavstva.

S obzirom na to da je ZSM *lex specialis*<sup>4</sup> u odnosu na Kazneni zakon<sup>5</sup> i Zakon o kaznenom postupku (dalje: ZKP),<sup>6</sup> izmjene općeg zakonodavstva uvjetovale su i izmjene odredaba ZSM-a.<sup>7</sup> Novi ZKP donesen je 2008. godine i njime je učinjen velik zaokret u prethodnom postupku uspostavom modela državnoodvjetničke istrage.<sup>8</sup> Kako bi se odredbe ZSM-a, prvenstveno u procesnom dijelu, uskladile s novom ulogom državnog odvjetnika u kaznenom postupku, zakonodavac je 2011. odlučio donijeti novi ZSM.<sup>9</sup> Novi

---

<sup>1</sup> Zakon o sudovima za mladež, NN 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19.

<sup>2</sup> ZSM je donesen 22. listopada 1997., ZSM, NN 111/1997. Više: Hirjan, F., Singer, M., Komentar ZSM-a i kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2022, str. 34–50.

<sup>3</sup> Posebna glava Krivičnog zakonika iz 1959. Više: Rittosa, D., Božičević Grbić, M: Zakon o sudovima za mladež – reformski zahvati i praktične dileme, HLJKPP, vol. 19, br. 2, 2012, str. 624–629.

<sup>4</sup> Čl. 3. ZSM-a.

<sup>5</sup> Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21.

<sup>6</sup> Narodne novine, br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11 – službeni pročišćeni tekst, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 80/22.

<sup>7</sup> U periodu od 1997. do 2011. ZSM je samo jednom mijenjan (ZID ZSM-a NN 12/2002), dok su KZ i ZKP doživjeli mnogobrojne izmijene. V. Božičević Grbić, M., Roksandić Vidlička, S: Reforma maloljetničkog kaznenog prava i sudovanja, HLJKPP, Zagreb, vol. 18, br. 2, 2011, str. 707–708.

<sup>8</sup> V. Pavišić, B., Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku, HLJKPP, vol. 15, br. 2, 2008, str. 519–586.

<sup>9</sup> Carić i Kustura kritizirali su činjenicu da se kazneni postupak prema maloljetniku mijenja kako bi se uskladio s redovnim kaznenim postupkom prebacivanjem pripremnog postupka u ruke državnog odvjetnika smatrajući kako time sudac za mladež gubi svoju dotadašnju ulogu i slabi zaštitu karakter postupka prema maloljetniku. Carić, A., Kustura, I., Kamo ide hrvatsko

ZSM zadržao je strukturu ZSM/1997 te su najznačajnije izmjene učinjene u procesnim odredbama.<sup>10</sup>

Hrvatski se kazneni postupak u daljnja dva desetljeća značajno mijenjao, a velik dio izmjena dogodio se pod utjecajem zakonodavstva EU-a i čitavog niza direktiva koje su implementirane u ZKP.<sup>11</sup> Cilj donesenih direktiva jest provesti proces harmonizacije kaznenih procesnih prava na razini svih država članica, posebno u dijelu procesnih prava okrivljenika.<sup>12</sup> Sve češće zakonske izmjene nisu mimoišle ni ZSM, u koji je, za razliku od njegova prethodnika, intervenirano već pet puta.<sup>13</sup> Posljednja velika izmjena ZSM-a iz 2019.<sup>14</sup> rezultat je implementacije Direktive 2016/800/EU o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim predmetima (u daljnjem tekstu Direktiva).<sup>15</sup>

Direktiva je donesena u svibnju 2016., a države članice bile su je dužne transponirati u svoje zakonodavstvo do 11. lipnja 2019. godine.<sup>16</sup> Cilj Direktive jest uspostaviti minimalna postupovna jamstva u svim državama članicama kojima će se osigurati da djeca koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenom postupku mogu razumjeti i pratiti taj postupak te ostvariti pravo na pošteno suđenje, uz ostvarenje specijalne prevencije.<sup>17</sup> U pogledu osobnog važenja Direktive ona se primjenjuje na djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenom postupku, na djecu koja su postala osumnjičeni ili optuženi tijekom policijskog ispitivanja ili ispitivanja nekog drugog tijela za izvršavanje zakonodavstva te na djecu koja su tražene osobe od trenutka njihova uhićenja u

---

maloljetničko kazneno zakonodavstvo? – 2. dio, Zbornik radova PF u Splitu, 47, 4/2010, str. 779–820.

<sup>10</sup> Više o izmjenama ZSM-a 2011. vidi: Rittosa, D., Božićević Grbić, M., *op. cit.* (bilj. 3), str. 662–665.

<sup>11</sup> Čl. 1a. ZKP-a.

<sup>12</sup> Više: Ivičević Karas, E., Burić, Z., Bonačić, M: Unaprjeđenje procesnih prava osumnjičenika i okrivljenika u kaznenom postupku: pogled kroz prizmu europskih pravnih standarda, HLJKZP, vol. 23, br. 1, 2016, str. 12–15; Ivičević Karas, E., Burić, Z., Na putu prema transponiranju Direktive o besplatnoj pravnoj pomoći u hrvatski kazneni postupak? Osvrt na prijedlog osme novele ZKP-a, HLJKPP, vol. 26, br. 2/2019, str. 417–425.

<sup>13</sup> Radić, I., Implementacija Direktive o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima u noveli Zakona o sudovima za mladež, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 27, br. 2, 2020, str. 574.

<sup>14</sup> ZSM, NN 126/2019.

<sup>15</sup> Direktiva 2016/800/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim predmetima, EU-RO-Lex 132/1.

<sup>16</sup> Čl. 24. st. 1. Direktive. Više o tijeku donošenja Direktive vidi: Cras, S., The Directive on Procedural Safeguards for Children who Are Suspects and Accused Persons in Criminal Proceedings, *Eucrim*, br. 2, 2016, str. 109–120.

<sup>17</sup> Recital 1. Direktive.

državi članici izvršenja.<sup>18</sup> Odredbe Direktive primjenjuju se na kazneni postupak, postupak izvršenja europskog uhidbenog naloga te uvijek u slučaju kada je maloljetnik lišen slobode, neovisno o kojoj se fazi kaznenog postupka radi.<sup>19</sup> U kaznenom postupku odredbe Direktive primjenjuju se od trenutka kada je maloljetnik postao osumnjičenik, odnosno okrivljenik u kaznenom postupku pa sve do pravomoćnog okončanja postupka, s tim da se ne primjenjuju na postupak izvršenja sankcija.<sup>20</sup>

Direktiva se u svom sadržaju razlikuje od svih prethodno donesenih direktiva jer ona jedina sadrži niz postupovnih prava koja se primjenjuju na jednu skupinu okrivljenika koji su početno bili definirani kao „ranjive osobe“.<sup>21</sup> Upravo zbog te činjenice Direktiva je iznimno kompleksna te se jednim dijelom može smatrati *lex specialis* u odnosu na prethodno donesene direktive, koje su regulirale po jedno postupovno pravo okrivljenika. Sadržajno, Direktiva regulira minimalna prava koja svaki maloljetni okrivljenik treba imati u kaznenom postupku, ostavljajući državama članicama mogućnost da maloljetnicima u svojim zakonodavstvima osiguraju i veći stupanj zaštite određenog prava.<sup>22</sup>

---

<sup>18</sup> Čl. 2. st. 1., 2. i 4. Direktive. Direktiva nije u svojim odredbama regulirala pitanje dobne granice kaznene odgovornosti djece, već je navedeno prepušteno državama. U svojim odredbama Direktiva koristi pojam djeteta (čl. 3. st. 1. Direktive) sukladno definiciji čl. 1. UN-ove Konvencije o pravima djeteta, dok ZSM koristi pojam maloljetnika, čime dolazimo do terminološke neusklađenosti između Direktive i ZSM-a, koja nije mijenjana ni zadnjim izmjenama ZSM-a. Inače, u maloljetničkom kaznenom pravu pojam djeteta obuhvaća djecu do 14 godina koja ostvare obilježja kaznenog djela, ali su potpuno kazneno neodgovorna i na njih se ne primjenjuje ZSM. Za potrebe ovog rada koristi ćemo pojam maloljetnika u smislu čl. 2. ZSM-a. Radić, I. (2020), *op. cit.* (bilj. 13), str. 575–576.

<sup>19</sup> Čl. 2. st. 6. Direktive, recital 14-17 Direktive.

<sup>20</sup> Direktiva je svojim sadržajem usklađena s praksom ESLJP-a i tumačenjem pojma optužbe u materijalnom smislu. Više: Burić, Z., Preliminarno testiranje usklađenosti hrvatskog zakonodavstva s odredbama Direktive o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili okrivljenici u kaznenom postupku, Zbornik radova u čast prof. dr. sc. Petra Novoselca, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2019, str. 59–62.

<sup>21</sup> Pojedina prava iz Direktive, kao što je primjerice pravo na informaciju, zapravo su nadopuna prava koje je već regulirano posebnom Direktivom 2012/13/EU te se njezinom odredbom postiže veći stupanj zaštite prava maloljetnika u odnosu na odrasle počinitelje. Radić, I. (2020), *op. cit.*, bilj. 13, str. 572–573.

<sup>22</sup> Direktiva tako regulira pravo na informaciju (čl. 4.), pravo djeteta na informiranje nositelja roditeljske odgovornosti (čl. 5.), pravo na branitelja (čl. 6.), pravo na pojedinačnu ocjenu (čl. 7.), pravo na liječnički pregled (čl. 8.), audiovizualno snimanje ispitivanja (čl. 9.), prava koja se primjenjuju u slučaju lišenja slobode (čl. 10.–12.), hitnost postupanja (čl. 13.), pravo na zaštitu privatnosti (čl. 14.), pravo na pratnju nositelja roditeljske odgovornosti (čl. 15.), pravo maloljetnika da prisustvuje suđenju (čl. 16.), postupak u slučaju europskog uhidbenog naloga (čl. 17.), pravo na pravnu pomoć (čl. 18.), pravo na pravni lijek (čl. 19.), potrebu stručnog osposobljavanja sudionika kaznenog postupka prema maloljetnicima (čl. 20.).

S obzirom na to da Direktiva regulira čitav niz različitih prava, koja su jednim dijelom pravnoteorijski već ranije bila obrađena u nekim radovima,<sup>23</sup> u ovome ćemo se radu fokusirati samo na određena prava iz Direktive (pravo na informiranje roditelja i skrbnika, pravo na pratnju roditelja ili skrbnika ili druge odgovarajuće osobe te pravo na pojedinačnu ocjenu) za koja postoje naznake o nedosljednosti njihove primjene i provedbe u praksi sudova i nadležnih tijela koja sudjeluju u postupku prema maloljetnicima. Od implementacije Direktive u naše zakonodavstvo do danas prošle su skoro tri godine. Stoga je cilj ovoga rada prikazati i obrazložiti suštinu uvođenja spomenutih prava te provjeriti kako su zaživjela u praksi, poštuju li se, kako se provode, odnosno postoje li određeni problemi u njihovoj primjeni.

## **2. PROBLEMATIČNOST I NEDOSLJEDNA PRIMJENA ODREĐENIH PRAVA IZ DIREKTIVE**

Prethodno spomenuta prava – pravo na informiranje roditelja i skrbnika (čl. 5. Direktive i čl. 53.a. ZSM-a), pravo na pratnju roditelja ili skrbnika ili druge odgovarajuće osobe (čl. 15. Direktive i čl. 53.b. ZSM-a) te pravo na pojedinačnu ocjenu (čl. 7. Direktive i čl. 78 ZSM-a) – i njihova primjena u praksi vrlo su značajni za maloljetnika jer se njima osigurava pravo na pravično suđenje, jednim dijelom i jednakost oružja, te pravilno odmjeravanje sankcije maloljetniku. Interakcijama s osobama različitih profila (sudaca, zamjenika državnih odvjetnika, stručnih suradnika suda i dr.) došlo se do informacija kako se navedena prava ne poštuju uvijek i u svim slučajevima, nego se nerijetko provode selektivno i nedosljedno, kako u kojem slučaju i kako pred kojim sudom. Iz tog se razloga željelo istražiti imaju li ‘glasine svoju podlogu’, odnosno kakvo je uistinu stanje u praksi – primjenjuju li se odredbe Direktive i ZSM-a te poštuju li se navedena prava maloljetnika od strane sudova, državnog odvjetništva i drugih tijela involviranih u njihovu provedbu tijekom kaznenog postupka prema maloljetnicima.

---

<sup>23</sup> Vidjeti: Radić, I. (2020), *op. cit.* (bilj. 13), str. 571–601, Burić, Z., *op. cit.* (bilj. 20), str. 62–79, Radić, I., Importance of the protection of privacy of juvenile suspects or accused persons in criminal proceedings in the context of the EU Law; EU and Comparative Law Issues and Challenges Series, vol. 4, EU 2020 – Lessons from the past and solutions for the future, ur. Duić, D., Petrašević, T., Osijek, Faculty of law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, 2020, str. 576–597, Radić, I., Right of the child to information according to the Directive 2016/800/EU, EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC 2) / EU Law in context – adjustment to membership and challenges of the enlargement, ur. Duić, D., Petrašević, T., Osijek, Faculty of law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, 2018, str. 468–491.

## 2.1. Pravo na informiranje roditelja, skrbnika ili druge odgovarajuće osobe

Maloljetnika za kojeg postoje osnove sumnje da je počinio kazneno djelo treba na pravilan i njemu razumljiv način informirati o svim pravima koje ima u kaznenom postupku. Ovo pravo maloljetnika regulirano je kako Direktivom (čl. 4.) tako i ZSM-om (čl. 53.a). Direktivom je propisano da se maloljetniku ima predati pouka o pravima u istom trenutku u kojem ga se obavještava da je osumnjičenik ili optuženik u postupku.<sup>24</sup> Informacije o tome daju se u pisanom, usmenom ili u oba oblika, na jednostavnom i pristupačnom jeziku, i moraju biti zabilježene,<sup>25</sup> a ukoliko se maloljetnicima daje pismo o pravima u skladu s Direktivom 2012/13/EU,<sup>26</sup> države članice osiguravaju da takvo pismo uključuje upućivanje na njihova prava iz Direktive.<sup>27</sup> Ujedno se o tim pravima moraju informirati u najkraćem mogućem roku i ‘nositelji roditeljske odgovornosti’<sup>28</sup> te se pouka o pravima dostavlja i njima.<sup>29</sup> Potrebno je napomenuti da Direktiva koristi pojam ‘nositelja roditeljske odgovornosti’,<sup>30</sup> a ne roditelja,

---

<sup>24</sup> Čl. 4. st. 1. toč. a. Direktive.

<sup>25</sup> Čl. 4. st. 2. Direktive i Recital 22 Direktive.

<sup>26</sup> Direktiva 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku, Sl. (EU) L-142, 19/Sv.15, 1. 6. 2012.

<sup>27</sup> Čl. 4. st. 3. Direktive. Više: Radić, I. (2018), *op. cit.* (bilj. 23), str. 473, 481–486.

<sup>28</sup> Čl. 4. st. 1. toč. a, al. i. i. čl. 5. Direktive. Direktiva je pojam nositelj roditeljske odgovornosti bazirala na odredbama obiteljskog prava, točnije prema čl. 2. st. 7. i. 8. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2001/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000.

<sup>29</sup> Čl. 53.a. st. 4. ZSM-a.

<sup>30</sup> Prema Uredbi Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece (preinaka), Sl. (EU) L-178, 2. 7. 2019, pojam „nositelj roditeljske odgovornosti” znači svaka osoba, ustanova ili drugo tijelo koje ima roditeljsku odgovornost prema djetetu (čl. 2. st. 2. toč. 8. Uredbe), dok „roditeljska odgovornost” znači sva prava i obveze koji se odnose na dijete ili njegovu imovinu, a dodijeljeni su fizičkoj ili pravnoj osobi odlukom, po sili zakona ili sporazumom s pravnim učinkom, uključujući pravo na skrb i pravo na kontakt (čl. 2. st. 2. toč. 7. Uredbe). Dakle prema Uredbi naizgled je pojam nositelja roditeljske odgovornosti širi, odnosno preciznije definiran, no White paper uz Direktivu razrađuje pojam „nositelja roditeljske odgovornosti” kao svaku osobu koja ima roditeljsku odgovornost nad djetetom, što znači prava i dužnosti koja su fizičkoj ili pravnoj osobi dana presudom, djelovanjem zakona ili pravnim ugovorom, uključujući i prava na skrb i pristup. Rap, S., Zlotnik, D., Céril van Leeuwen, Liefwaard, T.; White Paper on the EU Directive 2016/800 on procedural safeguards for children who are suspects or accused persons in criminal proceedings. Key aspects, priorities and challenges for implementation in the EU Member States., 2018, str. 21, dostupno na: <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/access/item%3A2904837/view> (14. 10. 2022.).

Vidjeti i odluku Ustavnog suda NN 5/2021 (20. 1. 2021.), Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-III-5017/2019 od 3. studenoga 2020.; dostupno na: [https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2021\\_01\\_5\\_118.html](https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2021_01_5_118.html) (4. 10. 2022.).

skrbnika ili druge odgovarajuće osobe, koji koristi ZSM. Pojam „nositelj roditeljske odgovornosti” znači svaku osobu koja ima roditeljsku odgovornost prema djetetu (čl. 3. st. 1. toč. 2. Direktive), dok „roditeljska odgovornost” znači prava i obveze koje se odnose na dijete ili njegovu imovinu, a fizičkoj ili pravnoj osobi dodijeljena su sudskom odlukom, primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom, uključujući i skrbnička prava i prava na kontakt s djetetom (čl. 3. st. 1. toč. 3. Direktive). Prema navedenom pojmu ‘nositelj roditeljske odgovornosti’ obuhvaćeni su ne samo roditelji nego i druge osobe koje su nositelji roditeljske odgovornosti, pa tako i skrbnici, posvojitelji, pa čak i udomitelji.<sup>31</sup> Potonje ZSM ne spominje, dok su posvojitelji u pravima izjednačeni s roditeljima.<sup>32</sup>

U većini država članica EU-a roditelji su na određeni način uključeni u kazneni postupak prema maloljetnicima.<sup>33</sup> Sudjelovanje roditelja u kaznenom postupku prema maloljetnicima, možemo promatrati s dva aspekta. Roditelji u postupku mogu sudjelovati kao izvor informacija, kada ih se obično ispituje o okolnostima maloljetnikova života, i u tom slučaju imaju pasivniju ulogu; a mogu sudjelovati i u postupku kao psihološko-emocionalna potpora svom djetetu, i u tom slučaju obično imaju aktivniju ulogu. Kako bi roditelji uspjeli ostvariti svoju aktivnu ulogu tijekom postupka, nužno je da na odgovarajući način budu informirani o svim pravima koja maloljetnik ima, kao i o samom tijeku postupka.<sup>34</sup> U Direktivi se sudjelovanje roditelja pored prava na informaciju navodi još samo kod prava na liječnički pregled (čl. 8.) te prava djeteta na pratnju nositelja roditeljske odgovornosti tijekom postupka (čl. 15.), čime

---

Doduše, prema Obiteljskom se zakonu definira roditeljska skrb čija je samo jedna sastavnica roditeljska odgovornost (druge su dvije dužnost i prava roditelja), čl. 91. st. 2. Obiteljskog zakona (dalje: OBZ), NN, 103/15, 98/19, 47/20. Za više o roditeljskoj skrbi vidjeti i Hrabar, D.; Hlača, N.; Jakovac-Lozić, D.; Korać Graovac, A.; Majstorović, I.; Čulo Margaletić, A. i Šimović, I., *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, 2021, Zagreb, str. 181–182.

<sup>31</sup> Hrabar, D. i dr. (grupa autora) (2021), *op. cit.* (bilj. 30), str. 182.

<sup>32</sup> *Ibidem.*

<sup>33</sup> Primjerice u Škotskoj i Nizozemskoj roditelji su dužni prisustvovati na raspravi u kaznenom postupku prema maloljetniku, dok u Francuskoj roditelji imaju pravo da izraze svoje mišljenje sudu tijekom postupka. Vidi: Rap, S., Weijers, I., Hepping, K.: The participation of juvenile defendants and parents in the youth court: A comparison of the inquisitorial and adversarial legal tradition, Willem Pompe Institute of Criminal Law and Criminology Utrecht University Utrecht, the Netherlands, 2012, str. 6–7. [https://www.academia.edu/23151185/The\\_participation\\_of\\_juvenile\\_defendants\\_and\\_parents\\_in\\_the\\_youth\\_court\\_A\\_comparison\\_of\\_the\\_inquisitorial\\_and\\_adversarial\\_legal\\_tradition](https://www.academia.edu/23151185/The_participation_of_juvenile_defendants_and_parents_in_the_youth_court_A_comparison_of_the_inquisitorial_and_adversarial_legal_tradition) (13. 10. 2022.).

<sup>34</sup> Više o dinamici odnosa roditelja i djece u kaznenom postupku vidi: Rap, S., The participation of juvenile defendants in the youth court. A comparative study of juvenile justice procedures in Europe, doktorski rad, objavljeno 2013., str. 115–122, [https://www.academia.edu/5352587/The\\_participation\\_of\\_juvenile\\_defendants\\_in\\_the\\_youth\\_court\\_A\\_comparative\\_study\\_of\\_juvenile\\_justice\\_procedures\\_in\\_Europe](https://www.academia.edu/5352587/The_participation_of_juvenile_defendants_in_the_youth_court_A_comparative_study_of_juvenile_justice_procedures_in_Europe) (13. 10. 2022.).

je značajan dio načina sudjelovanja roditelja u kaznenom postupku prepušten državama članicama.<sup>35</sup>

Ukoliko roditelji ili skrbnici nisu prisutni, tada bi im se pouka trebala dati ili dostaviti što prije, u najkraćem mogućem roku. Opravdano *Radić* upozorava na nedorečenosti Direktive i ZSM-a u pogledu trenutka davanja pouke o pravima roditeljima maloljetnika.<sup>36</sup> *Radić* iznosi mišljenje da bi to trebalo biti istovremeno kada se daje i pouka o pravu maloljetniku ukoliko su roditelji prisutni, što će opet ovisiti o tome tijekom koje se procesne radnje u postupku maloljetnik obavještava o svojim pravima.<sup>37</sup> Jednako bi se trebalo postupati i u situaciji kada se informacije daju drugoj odgovarajućoj odrasloj osobi koja ima pravo biti informirana prema Direktivi i na čiju pratnju maloljetnik ima pravo. Tako čl. 53.a st. 3. ZSM-a kazuje da se pouka o pravima maloljetnika uručuje ili dostavlja i roditelju ili skrbniku maloljetnika. Međutim moguće su situacije da pružanje tih informacija nositeljima roditeljske odgovornosti zbog raznih okolnosti nije moguće, primjerice ako: (a) nije u najboljem interesu djeteta; (b) nije moguće jer nijedan nositelj roditeljske odgovornosti nije dostupan ili njegov identitet nije poznat; (c) može se na temelju objektivnih i činjeničnih okolnosti znatno ugroziti kazneni postupak,<sup>38</sup> posebno ako postoji mogućnost uništavanja ili mijenjanja dokaza ili utjecaja na svjedoke ili ako postoji mogućnost da je nositelj roditeljske odgovornosti sudjelovao u navodnim kriminalnim aktivnostima zajedno s djetetom.<sup>39</sup>

U tim je situacijama navedeno da se informacije dostave drugoj odgovarajućoj odrasloj osobi koju imenuje dijete i koju kao takvu prihvati nadležno

---

<sup>35</sup> Uključenost roditelja u tijek kaznenog postupka prema maloljetnicima različito je regulirana u državama članicama te je zato, kao i neka druga pitanja, minimalno obuhvaćena Direktivom. De Vocht, D., Panzavolta, M., Vanderhallen, M., Van Oosterhout, M., Procedural Safeguards for Juvenile Suspects in Interrogations: A Look at the Commission's Proposal in Light of an EU Comparative Study. *New Journal of European Criminal Law*, vol. 5, br. 4, 2014, str. 494–496.

<sup>36</sup> Radić, I. (2020), *op. cit.* (bilj. 13), str. 581. Prema nekim autorima iz izričaja Direktive ne proizlazi da bi roditelji trebali dobiti pouku o pravima u istom trenutku kada i maloljetnik. De Vocht et al., *op. cit.* (bilj. 34), str. 495. U Njemačkoj je pravo roditelja na informaciju implementirano u § 67.a Jugendgerichtsgesetz (JGG) te se u navedenoj odredbi navodi kako nositelje roditeljske odgovornosti o pravima koja maloljetnik ima u postupku treba obavijestiti što je prije moguće. Kako bi se olakšala primjena navedenog prava u praksi, spremaju se detaljnije upute za sve sudionike u postupku. Više: Höyneck, T., Ernst, S., Das Gesetz zur Stärkung der Verfahrensrechte von Beschuldigten im Jugendstrafverfahren – Die Umsetzung der Vorgaben der EU-Richtlinie 2016/800 und ihre Auswirkungen auf das deutsche Jugendstraf-(verfahrens-) recht, *Zeitschrift für Jugendkriminalrecht und Jugendhilfe*, br. 3, 2022, str. 255–256.

<sup>37</sup> Prema Radić, I. (2020), *op. cit.* (bilj. 13), str. 581.

<sup>38</sup> Čl. 5. st. 2. Direktive.

<sup>39</sup> Recital 23 Direktive.



tijelo te joj onda dostavlja pouku o pravima.<sup>40</sup> Ta osoba može biti i predstavnik tijela ili druge institucije nadležne za zaštitu i dobrobit djece.<sup>41</sup> Dakle prema dikciji Direktive ta osoba može biti i učitelj ili sl.<sup>42</sup> Primjeni ovog instituta odabira druge odgovarajuće osobe moguće je pristupiti i kada se okolnosti koje nisu poželjne ni u interesu maloljetnika odnose i na samo jednog od nositelja roditeljske odgovornosti.<sup>43</sup> Ukoliko maloljetnik nije izabrao drugu odgovarajuću odraslu osobu ili ako tu drugu osobu nije prihvatilo tijelo koje vodi postupak ili provodi radnju, onda će tijelo zatražiti imenovanje posebnog skrbnika.<sup>44</sup>

Međutim u onom trenutku kada prestanu postojati određene okolnosti zbog kojih su nadležna tijela dostavljala informacije odgovarajućoj odrasloj osobi koja nije nositelj roditeljske odgovornosti sve informacije koje se dostavljaju djetetu u skladu s Direktivom te koje su i dalje relevantne tijekom trajanja postupka trebale bi se dostaviti nositelju roditeljske odgovornosti te se pretpostavlja da takav zahtjev ne bi trebao produljiti trajanje kaznenog postupka.<sup>45</sup>

### *2.1.1. Primjena i problemi u praksi*

U praksi sudova<sup>46</sup> pri njegovu provođenju dolazi do teškoća jer nerijetko maloljetnici i roditelji ili skrbnici izjavljuju da ne razumiju uputu jer ne poznaju tijek kaznenog postupka.<sup>47</sup> U istraživanju koje je provedeno u devet eu-

---

<sup>40</sup> Čl. 53.a st. 4. ZSM-a i Recital 23 Direktive.

<sup>41</sup> Čl. 5. st. 2. Direktive

<sup>42</sup> U devet zemalja članica EU-a provedeno je istraživanje o stavovima sudionika kaznenog postupka prema maloljetnicima o primjeni prava koja su implementirana u nacionalna zakonodavstva sukladno odredbama iz Direktive u praksi. U svakoj su zemlji provedeni intervjui s 20 do 27 ispitanika (suci, odvjetnici, socijalni radnici, maloljetnici i njihovi roditelji). Cilj istraživanja bio je utvrditi na koji se način prava zajamčena Direktivom provode u praksi u zemljama sudionicama istraživanja. Više o istraživanju, ciljevima i metodologiji vidi: Children as suspects or accused persons in Criminal proceedings – procedural safeguards, European Union Agency for fundamental Rights, FRA, 2022, str. 15–23. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/hr/publication/2022/children-criminal-proceedings> (14. 10. 2022.). U praksi promatranih država druga odgovarajuća osoba može biti rođak, brat ili sestra, baka ili djed, ali se u praksi u pravilu radi o osobama iz sustava socijalne skrbi ili iz sustava probacije. Zanimljivo je da su u Austriji primjerice u takvim slučajevima odvjetnici i osobe iz sustava socijalne skrbi dužni brinuti se o zaštiti prava maloljetnika. V. Children as suspects or accused persons in Criminal proceedings, str. 45–46.

<sup>43</sup> Recital 23 Direktive.

<sup>44</sup> Čl. 53.a st. 5. ZSM-a.

<sup>45</sup> Čl. 5. st. 3. i Recital 24 Direktive.

<sup>46</sup> Informacije dostupne temeljem neformalnih razgovora sa sucima i zamjenicima državnih odvjetnika koji su željeli ostati anonimni.

<sup>47</sup> Provedena istraživanja pokazuju kako maloljetnici i njihovi roditelji često iskazuju da nedovoljno razumiju tijek postupka i prava koja imaju. Upravo je zato Direktiva i zahtijevala

ropskih zemalja koje su implementirale odredbe Direktive u svoja nacionalna zakonodavstva utvrđeno je kako većina djece i roditelja nedovoljno razumije opseg i sadržaj prava koja imaju u kaznenom postupku i kako im se onda često pripočavaju na njima nerazumljiv način, korištenjem pravne terminologije koja nije prilagođena laicima. Dodatan se problem pojavljuje u slučaju djece migranata, koja, kao i njihovi roditelji, često nedovoljno poznaju jezik.<sup>48</sup> Iz tog je razloga vrlo važno da se maloljetnici odmah na početku postupaka upoznaju sa svim svojim pravima, i to na njima razumljiv način, i da se tijelo koje poduzima radnju uvjeri da je maloljetnik razumio pouku o pravima.<sup>49</sup> Analogno tome tijelo koje poduzima radnju mora se uvjeriti i da je njegov roditelj (skrbnik) razumio tu pouku. Dakle sudac za mladež, nakon što državni odvjetnik maloljetniku i njegovu roditelju preda pisanu pouku o pravima, dužan je uvjeriti se je li prvenstveno maloljetnik, a zatim i njegov roditelj ili skrbnik, razumio prava iz pisane pouke o pravima. Uz to što maloljetnik dobiva pisanu pouku o pravima, sudac usmeno poučava maloljetnika o pravima iz pisane pouke na njemu razumljiv način i još se mora uvjeriti da je maloljetnik to sve razumio.<sup>50</sup> Pouka bi se trebala slati, odnosno davati i maloljetniku i njegovu roditelju ili skrbniku ukoliko nisu prisutni.

---

da se u okviru prava na informaciju maloljetnik mora upoznati i s osnovnim aspektima kaznenog postupka (čl. 4. st. 1. Direktive), što je neopravdano izostavljeno iz odredbi ZSM-a. Više: Radić, I. (2020), *op. cit.* (bilj. 13), str. 577. Istraživanje provedeno u devet europskih zemalja također je utvrdilo da je ovaj dio prava na informaciju samo djelomično implementiran u nacionalna zakonodavstva. Više: Children as suspects or accused persons in Criminal proceedings – procedural safeguards, *op. cit.* (bilj. 42), str. 41–43.

<sup>48</sup> Children as suspects or accused persons in Criminal proceedings – procedural safeguards, *op. cit.* (bilj. 42), str. 34–41.

<sup>49</sup> Čl. 53.a st. 2. ZSM-a. U Direktivi nije navedena obveza da se tijelo koje maloljetniku daje pouku o pravima ujedno mora i uvjeriti da je maloljetnik razumio sadržaj pouke o pravima, dok ZSM traži da se tijelo koje provodi radnju mora uvjeriti i je li maloljetnik razumio primljenu pouku o pravima. Više: Radić, I. (2020), *op. cit.* (bilj. 13), 2020, str. 579–580.

<sup>50</sup> Istraživanje koje je provedeno u devet zemalja članica EU-a pokazalo je kako u većini država maloljetnici i roditelji dobivaju sličnu/standardiziranu pisanu pouku o pravima „Letter of Rights“. Problem je što takva pisana pouka o pravima svojim izričajem nije prilagođena maloljetnicima. Većina djece koja je sudjelovala u istraživanju navela je da uopće nisu dobili pouku o pravima, kao i da ih nitko nije pitao razumiju li sadržaj pouke koju su dobili. Children as suspects or accused persons in Criminal proceedings – procedural safeguards, *op. cit.* (bilj. 42), str. 8.

## 2.1.2. Istraživanje o pravu na informiranje roditelja, skrbnika ili druge odgovarajuće osobe

Autorice su, kako bi dobile uvid u problematiku i vidjele na koji se način primjenjuju gore analizirane odredbe ZSM-a i Direktive, odnosno poštuju li se predmetno pravo na informiranje roditelja, skrbnika ili druge odgovarajuće osobe, provele istraživanje na 15 predmeta Općinskog kaznenog suda u Zagrebu za razdoblje od 2020. do rujna 2022. god.

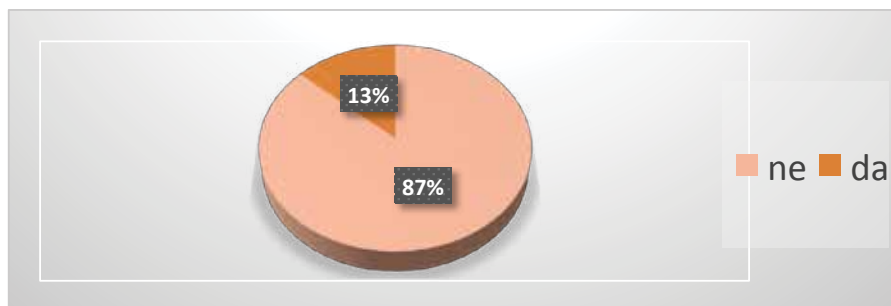
Tablica 1.

### PRIKAZ DAVANJA POSEBNE POUKE O PRAVIMA NA INFORMIRANJE I PRATNJU RODITELJA, SKRBNIKA ILI DRUGE ODGOVARAJUĆE OSOBE; INFORMIRANOST RODITELJA, SKRBNIKA ILI DRUGE ODGOVARAJUĆE OSOBE, NA OPĆINSKOM KAZNENOM SUDU U ZAGREBU U RAZDOBLJU OD 2020. DO RUJNA 2022. GOD.

Davanje posebne pouke maloljetniku o pravima na informiranje roditelja ili druge osobe te o pravu na njihovu pratnju		Pravo na informiranje roditelja ili druge osobe – informirani roditelji	
DA	NE	DA	NE
2 (13 %)	13 (87 %)	7 (47 %)	8 (53 %)

Graf 1.

### POSEBNA POUKA O PRAVU NA INFORMIRANJE RODITELJA I PRAVU NA PRATNJU



Iako se radi o relativno malom uzorku predmeta (ukupno 15), statistički gotovo zanemarivom, slijedom čega se temeljem tih podataka ne mogu stvarati

generalizirani zaključci o primjeni odredbi i poštivanju promatranog prava u sudskoj praksi, ipak se iz Grafa 1 može dobiti uvid u problematiku i kakav-takav prikaz stanja u praksi te se mogu izvesti neke opservacije.

Iz podataka prikazanih u Grafu 1 proizlazi da u 87 % slučajeva posebna pouka o pravu na informiranje roditelja i pravu na njihovu pratnju nije bila dana maloljetniku. U većini promatranih predmeta (53 %) nije zabilježeno da su informirani roditelji od strane suda. U sedam slučajeva (47 %) roditelji ili druge odgovarajuće osobe jesu bili informirani i dana im je pouka o pravima pretežno zbog toga što su bili prisutni pri ispitivanju maloljetnika, pa se te dvije vrijednosti podudaraju. Međutim u tim predmetima, iako je roditelj bio prisutan ispitivanju, nije mu bila uručena pisana pouka o pravima, već je predana samo maloljetniku i branitelju.

## **1.2. Pravo na pratnju roditelja, skrbnika ili druge odgovarajuće odrasle osobe i pravo na odricanje od tog prava**

Drugo ‘novouvedeno’ pravo interesantno za ovaj rad, a koje Direktiva jamči, jest pravo maloljetnika na pratnju ‘nositelja roditeljske odgovornosti’ ili druge osobe od povjerenja tijekom saslušanja pred sudom u kojem sudjeluju,<sup>51</sup> što je “tradicionalna” zaštita specifična za mlade u maloljetničkom pravosuđu.<sup>52</sup> Navedeno pravo „nositelja roditeljske odgovornosti“ obično se ne propituje. Ipak, neki autori smatraju da je ono jednim dijelom u današnjem kaznenom postupku postalo nepotrebno s obzirom na to da je maloljetniku osigurano pravo na pomoć branitelja tijekom cijelog postupka.<sup>53</sup> Direktiva u svojim odredbama nije zauzela ovaj stav jer maloljetniku jamči oba prava – pravo na pomoć odvjetnika (čl. 6. Direktive), ali i pravo na pratnju roditelja (čl. 15. Direktive). Navedeno rješenje znači da maloljetnik ne mora birati između pravne pomoći i psihološke i emocionalne podrške svojih roditelja, već da u postupku treba imati sveobuhvatnu potporu i pomoć.<sup>54</sup> U nekim zemljama (Austrija, Belgija,

---

<sup>51</sup> Recital 57. Direktive.

<sup>52</sup> White paper on the Directive 2016/800/EU, *op. cit.* (bilj. 30), str. 22.

<sup>53</sup> Isti autori problematiziraju sudjelovanje roditelja u kaznenom postupku i s aspekta prava maloljetnika na privatnost, odnosno ima li maloljetnik pravo na privatnost u odnosu na svoje roditelje i u kojoj mjeri vezano za kazneni postupak. Vidi: De Bondt, W., Lauwereys, H., Children’s rights and child participation in criminal proceedings, The governance of criminal justice in the European Union: transnationalism, localism and public participation in an evolving constitutional order, Univerity Gent, Belgium, 2020, str. 16–18, <https://biblio.ugent.be/publication/8644607> (14. 10. 2022.).

<sup>54</sup> Rap, S. E., Zlotnik, D., The Right to Legal and Other Appropriate Assistance for Child Suspects and Accused, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, vol. 26, 2018, str. 125–129.

Njemačka) odredba Direktive o pravu na pratnju roditelja implementirana je na način da roditeljima daje pravo da budu prisutni na raspravi u postupku prema maloljetniku. Time je pravo koje bi trebalo pripadati maloljetniku regulirano kao pravo koje pripada roditeljima maloljetnika, što nije bila namjera Direktive.<sup>55</sup> Pravo na pratnju roditelja u praksi u državama članicama EU-a često je različito od slučaja do slučaja, a uočeno je kako, nažalost, ima velik broj slučajeva u kojima roditelji ni na koji način aktivno ne sudjeluju u postupku, već tu ulogu preuzima rodbina, prijatelji ili osobe iz sustava socijalne skrbi. Neka iskustva pokazuju kako sudjelovanje roditelja u ranim fazama postupka može imati i negativno djelovanje na daljnji tijek postupka jer maloljetnici nisu spremni otvoreno govoriti u prisutnosti svojih roditelja. Puno se pozitivnije percipira sudjelovanje roditelja tijekom faze rasprave pred sudom.<sup>56</sup>

Pravo na pratnju nositelja roditeljske odgovornosti regulirano je čl. 15. Direktive i čl. 53. b ZSM-a. Ono se primarno ostvaruje tijekom „ispitivanje maloljetnika pred sudom i sudskog postupka“, ali se može ostvariti i tijekom drugih faza postupka, npr. tijekom policijskog ispitivanja.<sup>57</sup> Dakle u svim tim fazama postupka trebala bi se osigurati pratnja roditelja ili skrbnika, a u slučaju njihove nedostupnosti trebalo bi se kao pratnju maloljetniku odrediti drugu osobu od povjerenja ili zatražiti imenovanje posebnog skrbnika. Pravo na roditeljsku pratnju ostvaruje se kada su roditelji ili osoba od povjerenja prisutni tijekom ispitivanja, saslušanja maloljetnika, i to u istoj prostoriji, te se nalaze kraj maloljetnika. To je primarno i uvedeno radi psihičkih učinaka, kako bi se maloljetniku omogućila emocionalna podrška, smanjenje prestrašenosti, usmjerenje i praktična pomoć.<sup>58</sup> Prema tekstu Direktive svi nositelji roditeljske odgovornosti trebali bi imati pravo biti pratnja tom maloljetniku, osim ukoliko je provođenje toga nemoguće unatoč tome što su nadležna tijela to pokušala

---

<sup>55</sup> Children as suspects or accused persons in Criminal proceedings – procedural safeguards, *op. cit.* (bilj. 42), str. 71.

<sup>56</sup> Prema iskazima odvjetnika i policajaca koji su sudjelovali u europskom istraživanju, kada roditelji sudjeluju u ranim fazama postupka, često žele dominirati razgovorom, pravdaju dijete, dok ono samo sjedi sa strane i šuti. Odvjetnici su također navodili kako u nekim slučajevima i ne žele sve informacije o slučaju dijeliti s roditeljima jer su njihovi klijenti maloljetnici, a ne roditelji. U praksi je sve često različito od slučaja do slučaja i načina na koji se uspije ostvariti suradnja s roditeljima. S druge strane suci koji su sudjelovali u istraživanju navodili su kako činjenicu da maloljetnik u sudnici ima pratnju roditelja uzimaju kao pozitivan znak, koji pokazuje da netko vodi računa o maloljetniku i pomaže im u odabiru prikladne sankcije za maloljetnika. Poseban problem u promatranim državama jesu roditelji koji ne govore jezik ili su nepismeni. Pravo na tumača ima maloljetnik, ali ne i roditelji, što dovodi do situacije da mnogi roditelji ne razumiju podatke koje dobivaju. Više: Children as suspects or accused persons in criminal proceedings – procedural safeguards, *op. cit.* (bilj. 42), str. 70–74.

<sup>57</sup> Recital 59. Direktive.

<sup>58</sup> White Paper on the EU Directive 2016/800, *op. cit.* (bilj. 30), str. 21.

omogućiti.<sup>59</sup> Zanimljivo je da je Direktiva pravo maloljetnog počinitelja kaznenog djela na pratnju nositelja roditeljske odgovornosti regulirala uže u odnosu na to isto pravo u slučaju kada je dijete žrtva kaznenog djela.<sup>60</sup>

Direktiva omogućava maloljetniku i da ga prati neka druga osoba koja nije nositelj roditeljske odgovornosti kada postoje određene okolnosti koje pravno ili fizički onemogućavaju prisustvovanje nositelja roditeljske odgovornosti. Tu se može raditi o fizičkoj, tj. činjeničnoj nedostupnosti i pravnoj nedostupnosti. Primjerice o fizičkoj, tj. činjeničnoj nedostupnosti bila bi riječ kada je roditelj ili osoba od povjerenja u zatvoru, u inozemstvu, ako su roditelji gluhonijemi i sl. O pravnoj nedostupnosti radilo bi se ako je maloljetnik kao osobu od povjerenja predložio dijete od 16 godina, osuđenog počinitelja kaznenog djela ili osobu protiv koje se vodi kazneni postupak, ili ako sud (ili nadležno tijelo) ocijeni da je osoba sumnjiva i da ne bi bila najbolji izbor za osobu od povjerenja (primjerice ako ima razloga sumnjati da se radi o trgovcu ljudima ili ako je predložena osoba ovisnik o alkoholu, drogama i sl.). Te se okolnosti mogu odnositi i na samo jednog roditelja, odnosno samo jednu osobu koja je nositelj roditeljske odgovornosti.<sup>61</sup> Sud ili nadležno tijelo odredit će drugu odgovarajuću osobu (a) ako nije u najboljem interesu maloljetnika da nositelj roditeljske odgovornosti bude u njegovoj pratnji; (b) ako nije moguće stupiti u kontakt ni s jednim nositeljem roditeljske odgovornosti ili njegov identitet nije poznat; ili (c) ako prisutnost nositelja roditeljske odgovornosti može na temelju objektivnih i činjeničnih okolnosti znatno ugroziti kazneni postupak.<sup>62</sup> Ugrožavanje postupka odnosilo bi se na situacije „u kojima objektivne i činjenične okolnosti upućuju na moguće uništavanje ili mijenjanje dokaza, utjecaj na svjedoke ili sudjelovanje nositelja roditeljske odgovornosti u navodnim kriminalnim aktivnostima zajedno s djetetom“.<sup>63</sup>

Direktiva ujedno ostavlja mogućnost da se osoba u pratnji može privremeno isključiti sa saslušanja pred sudom zbog određenih okolnosti zbog kojih nositelj roditeljske odgovornosti nije u mogućnosti privremeno pratiti dijete ili u kojima nositelj ne želi iskoristiti mogućnost pratnje djeteta, pod pretpostavkom da je u obzir uzet najbolji interes djeteta.<sup>64</sup>

Sud, odnosno nadležno tijelo, mora u svakom slučaju postupati u najboljem interesu maloljetnika,<sup>65</sup> pa kad vidi da ne bi bilo u najboljem interesu maloljet-

---

<sup>59</sup> Čl. 53.b st. 2. ZSM-a, Recital 57. Direktive.

<sup>60</sup> De Bondt, W., Lauwereys, H., *op. cit.* (bilj. 53), str. 17.

<sup>61</sup> Recital 58. Direktive.

<sup>62</sup> Čl. 15. st. 2. Direktive.

<sup>63</sup> Recital 58. Direktive.

<sup>64</sup> Recital 57. Direktive.

<sup>65</sup> Za više o tom pojmu u kaznenom postupku prema maloljetnicima vidjeti Lechner, S. (2021) Najbolji interes maloljetnika u kaznenom pravu, Završni specijalistički rad, obranjen na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, srpanj 2021., str. 34–36, 46–78.

nika da u njegovoj pratnji bude njegov roditelj ili skrbnik, npr. zbog toga što je roditelj počinio kazneno djelo na štetu maloljetnika ili sl., onda mora tražiti da maloljetnik odredi drugu osobu od povjerenja. ZSM-om je propisano, gotovo identično kao i Direktivom, da maloljetnik ima pravo na pratnju druge osobe od povjerenja, koju mora prihvatiti tijelo koje vodi postupak ili provodi radnju, ako su roditelji ili skrbnik “nedostupni, ili njihov identitet nije poznat, ili postoje okolnosti zbog kojih bi se znatno ugrozio kazneni postupak, ili je pratnja roditelja ili skrbnika u suprotnosti s najboljim interesom maloljetnika”,<sup>66</sup> što se mora zabilježiti na zapisnik. U praksi je najčešće slučaj da maloljetnik izabere baku, tetu ili starijeg punoljetnog brata ili sestru. Sudac mora zabilježiti u zapisniku da je prihvatio taj izbor maloljetnika i osobne podatke te osobe od povjerenja maloljetnika.

Ukoliko sud ili tijelo ne prihvate osobu koju je predložio maloljetnik, to također mora zabilježiti u zapisnik zajedno s razlozima neprihvatanja te ‘imenovati posebnog skrbnika’,<sup>67</sup> koji je onda i nazočan ispitivanju, odnosno provođenju radnje. Jednako je propisano ZSM-om kad maloljetnik ne odredi osobu od povjerenja.<sup>68</sup>

Međutim dikcija Direktive malo se razlikuje od onoga što je navedeno u ZSM-u. Naime u Direktivi je navedeno da, kada nadležno tijelo koje vodi postupak ili poduzima radnju nije prihvatilo tu osobu koju je predložio maloljetnik ili maloljetnik nije imenovao drugu osobu od povjerenja, „određuje drugu osobu za pratnju“.<sup>69</sup> Ta osoba može biti i predstavnik tijela ili druge institucije nadležne za zaštitu i dobrobit djece, uzimajući u obzir najbolji interes djeteta.<sup>70</sup> Dakle prema dikciji Direktive ta osoba može biti bilo koja osoba koju tijelo koje vodi postupak smatra prikladnom (npr. baka, djed, sestra, kuma i sl.), pa bi sud mogao maloljetniku imenovati, tj. odrediti, baku, djeda, tetu, učiteljicu s kojom se maloljetnik povezoao ili neku drugu osobu za koju smatra da bi to bilo u njegovu najboljem interesu.

Stoga se može zaključiti kako su ZSM-om ustvari sužene mogućnosti i ovlasti sudaca pri postavljanju osobe od povjerenja.

Podsjeća se da maloljetnik u svakom slučaju ima pravo na pratnju roditelja ili skrbnika ako prestanu okolnosti zbog kojih oni nisu bili primjerni pratitelji.<sup>71</sup>

---

<sup>66</sup> Čl. 53. b st. 3. ZSM-a.

<sup>67</sup> Čl. 53. b st. 6. ZSM-a; za više o posebnom skrbništvu vidjeti i Rešetar, B.; Rupiće, D., Posebni skrbnik za dijete u hrvatskom i njemačkom obiteljskopравnom sustavu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 37, br. 3, 2016, str. 1175–1200.

<sup>68</sup> Čl. 53. b st. 4. ZSM-a; vidjeti i čl. 240.–246. OBZ-a.

<sup>69</sup> Čl. 15. st. 2. Direktive.

<sup>70</sup> Čl. 15. st. 2. Direktive.

<sup>71</sup> Čl. 53. b st. 5. ZSM-a. U provedenom europskom istraživanju nije naveden primjer zakonske regulative sličan onome u hrvatskom ZSM-u vezano za imenovanje posebnog skrbnika

### 1.2.1. Problemi u praksi

Imenovanje posebnog skrbnika u praksi se pokazalo problematičnim iz niza razloga. Posebno je problematično postavljanje posebnog skrbnika maloljetniku izvan radnog vremena (tijekom tjedna) ili u neradne dane (npr. subotom, nedjeljom, praznicima, blagdanima i sl.), tj. u vrijeme dežurstava. Naime u tim situacijama posebni skrbnik nije osoba koja je to inače tijekom radnog vremena i koja se imenuje prema Obiteljskom zakonu (dalje: OBZ)<sup>72</sup> i Zakonu o Centru za posebno skrbništvo,<sup>73</sup> nego se u te dane kao posebni skrbnik može imenovati isključivo stručni djelatnik koji je dežuran, neovisno o tome o kojem se profilu osoba radi.<sup>74</sup> To je potaknulo niz nedoumica u praksi, posebno u pogledu profila posebnih skrbnika, odnosno jesu li to socijalni pedagozi i socijalni radnici iz centra za socijalnu skrb ili diplomirani pravnici iz centra za posebno skrbništvo, te po kojem se zakonu ti skrbnici postavljaju.<sup>75</sup> „Posebni skrbnik je osoba s položenim pravosudnim ispitom zaposlena u Centru za posebno skrbništvo“,<sup>76</sup> koju imenuje centar za socijalnu skrb (dalje: CZSS). U Nacionalnom planu za prava djece za razdoblje od 2022. do 2026. god. (dalje: Nacionalni plan)<sup>77</sup> navedeno je da: posebni skrbnik zastupa djecu u postupcima pred sudovima i drugim tijelima zbog zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava i interesa djeteta kada nema sporazuma roditelja ili kada postoji sukob interesa između roditelja i djeteta, što je propisano člankom 240. Obiteljskog zakona. Poslove posebnog skrbnika obavlja pravnik s položenim pravosudnim ispitom.<sup>78</sup>

Dakle (najčešće) sud, odnosno nadležno tijelo mora zatražiti od CZSS-a imenovanje posebnog skrbnika, koji je po Obiteljskom zakonu pravnik. Posebni je skrbnik institut iz obiteljskog prava i ti posebni skrbnici djeluju u nizu predmeta koji nisu svi kaznenopravne prirode,<sup>79</sup> a iz Nacionalnog plana pro-

---

u svezi s čl. 53. b st. 4. ZSM-a. Više: Children as suspects or accused persons in criminal proceedings – procedural safeguards, *op. cit.* (bilj. 41), str. 70–74.

<sup>72</sup> Obiteljski zakon, NN, 103/15, 98/19, 47/20.

<sup>73</sup> Zakon o Centru za posebno skrbništvo, NN, 47/20.

<sup>74</sup> Informacije dobivene od djelatnika CZSS-a, koji su željeli ostati anonimni.

<sup>75</sup> Informacije dobivene iz neformalnih razgovora sa sucima i zamjenicima državnih odvjetnika, koji su željeli ostati anonimni.

<sup>76</sup> Čl. 236. st. 5. OBZ-a; o posebnom skrbništvu vidjeti i čl. 240., 242. i 243. OBZ-a.

<sup>77</sup> Nacionalni plan za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2022. do 2026. godine, dostupno na: <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Dokumenti/Nacionalni%20plan%20za%20prava%20djece%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20za%20razdoblje%20od%202022.%20do%202026.%20godine.pdf> (7.10.2022.).

<sup>78</sup> Nacionalni plan za prava djece u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2022. do 2026. str. 18.

<sup>79</sup> Vidjeti čl. 240. st. 1. OBZ-a.



izlazi da su posebni skrbnici već i tako preopterećeni svojim dužnostima prema OBZ-u.<sup>80</sup> Iz Nacionalnog plana proizlazi da nije predviđena posebna edukacija posebnih skrbnika za kazneni postupak u svrhu implementacije Direktive, što bi svakako bilo nužno i korisno jer oni ne trebaju samo “fizički” biti prisutni radnjama u kaznenom postupku, već doista biti upoznati s kaznenom materijom i svojom ulogom efektivne podrške i pratnje maloljetniku u kaznenom postupku. I iz Izvješća o radu Pravobraniteljice za djecu za 2021. (dalje: Izvješće Pravobraniteljice za djecu)<sup>81</sup> proizlazi potkapacitiranost posebnih skrbnika i njihova preopterećenost u obiteljskim predmetima zbog „velikog broj predmeta, premalo vremena za pravovremeno obavljanje svih zadataka, nedostatka vremena za pisanje izvješća zbog rješavanja tekućih predmeta (rasprave, razgovori, podnesci), teritorijalne rascjepkanosti sudova i dr.“<sup>82</sup> što se onda prelijeva i u kaznene predmete. Svakako bi se u tom pogledu ponajprije trebalo poraditi na tome da se osigura dovoljan broj takvih stručnjaka, ako ne i na nekim drugim rješenjima ovog problema, primjerice drugom profilu osoba (npr. da to budu za potrebe kaznenog postupka socijalni pedagozi, socijalni radnici ili psiholozi).

Izrazito problematičnim se pokazao rok u kojem je sudac za mladež obvezan postupati. Naime sudac za mladež ima pri uhićenju maloljetnika samo 12 sati na raspolaganju za obavljanje radnje prvog ispitivanja maloljetnika, računajući od trenutka dovođenja maloljetnika pritvorskom nadzorniku,<sup>83</sup> i u tom roku ne samo da mora ispitati maloljetnika nego i poduzeti i provesti sve gore navedene radnje, pa i imenovati posebnog skrbnika ako je to potrebno, što se uistinu čini gotovo nemogućim.

Međutim potrebno je uputiti i kritiku takvu zakonskom rješenju, odnosno imenovanju posebnog skrbnika prema odredbama obiteljskog prava i putem CZSS-a. Takvo je rješenje možda i opravdano u situacijama djece bez odgovarajuće roditeljske pratnje, odnosno pratnje zakonskog zastupnika, kao i stranca, ali čemu to ograničenje u situacijama kada maloljetnik ima članove obitelji ili prijatelje i kumove koje bi sud mogao samoinicijativno odrediti kao podršku maloljetniku u postupku u svojstvu osobe od povjerenja (naravno, ukoliko te osobe, kao i maloljetnik, na to pristanu).

---

<sup>80</sup> „Postojeći broj podružnica Centra za posebno skrbništvo i zaposlenih posebnih skrbnika nije zadovoljavajući kako bi se osigurala učinkovita zaštita i neovisno zastupanje djeteta u zaštiti njegovih osobnih i imovinskih prava.“ Centar danas ima 19 zaposlenih posebnih skrbnika (8 u Zagrebu, ubrajajući i ravnatelja, i 11 u tri podružnice: u Osijeku, Rijeci i Splitu), s tim da se planiraju osnovati još četiri podružnice (Pula, Virovitica, Varaždin, Zadar) te zaposliti stručni suradnici – socijalni radnici, psiholozi i socijalni pedagozi. Nacionalni plan, str. 18 i 19.

<sup>81</sup> Izvješće o radu Pravobraniteljice za djecu za 2021. god.; dostupno na: [https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2022-04\\_01/154306/IZVJ\\_PRAVOBRANITELJ\\_DJECA\\_2021.pdf](https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2022-04_01/154306/IZVJ_PRAVOBRANITELJ_DJECA_2021.pdf) (7. 10. 2022.).

<sup>82</sup> Izvješće Pravobraniteljice za djecu, str. 107.

<sup>83</sup> Čl. 63. st. 2. ZSM-a.

Potrebno je napomenuti kako je ovo posebna Direktiva (kao i ZSM) koja sustavno regulira navedenu tematiku kada su maloljetnici osumnjičenci i optuženici u kaznenim postupcima i u tom se kontekstu hrvatski zakonodavac nije trebao ograničavati institutima obiteljskog prava. Trebalo je ostaviti sucu za mladež mogućnost imenovanja odgovarajuće odrasle osobe prema njegovoj procjeni i diskrecijskoj ocjeni (što ionako čini kada donosi odluku o (ne)prihvatanju određene osobe) i/ili imenovanju (postavljanju) posebnog skrbnika. Ujedno se trebalo omogućiti sucima direktno imenovanje posebnog skrbnika ukoliko se sudac odluči za tu soluciju, a ne preko CZSS-a, čime bi se vrlo vjerojatno i ubrzao cijeli postupak.<sup>84</sup>

### *1.2.2. Odricanje maloljetnika od prava na pratnju*

Potrebno je upozoriti i na još jednu zanimljivost. ZSM-om je propisano nešto što se nigdje u Direktivni ne navodi, a to je „odricanje maloljetnika od prava na pratnju“. Direktiva je jasna – maloljetnik ima pravno na pratnju roditelja ili skrbnika, a ukoliko to nije moguće, onda na pratnju druge odgovarajuće osobe. Nigdje nije dana mogućnost maloljetniku da se odrekne tog prava.

Međutim hrvatski je zakonodavac to ipak učinio i propisao da, ako maloljetnik izjavi da ne želi pratnju roditelja, skrbnika ili druge odgovarajuće odrasle osobe iz stavka 3. ovoga članka ili posebnog skrbnika iz stavka 4. ovoga članka, tijelo koje vodi postupak ili provodi radnju dužno ga je upoznati na jednostavan i razumljiv način sa značenjem prava na pratnju i posljedica odricanja od tog prava. Ukoliko maloljetnik i dalje ne želi pratnju, tijelo može nastaviti s postupkom ili provođenjem radnje.<sup>85</sup> Odricanje maloljetnika od prava na pratnju mora se zabilježiti u zapisnik, a ako se radnja snima, mora se zabilježiti i snimkom.<sup>86</sup>

Postojeće rješenje uistinu je upitno jer je pitanje na što maloljetnik uopće može dati pristanak, odnosno kojeg se prava može odreći. Ako se maloljetnik i odrekne svog prava na pratnju, znači li to da roditelji gube mogućnost da prisustvuju raspravi pred sudom? Cijela ideja ovog modela jest da se maloljetniku ponajprije psihički olakša postupak pored sudom ili tijelima kaznenog progo-

---

<sup>84</sup> Neki autori također kritiziraju način na koji je Direktiva uredila pravo na pratnju roditelja. Vidi: De Bondt, W., Lauwereys, H., op. cit. (bilj. 52), str. 16–18.

<sup>85</sup> Zakonodavac je u prijedlogu ZSM-a iz 2019 naveo kako je pravo maloljetnika da se odrekne prava na pratnju podložno ograničenjima, odnosno kako se postupak ili pojedina radnja u postupku može nastaviti bez prisutnosti pratnje samo ukoliko je navedeno u najboljem interesu djeteta. Vidi: Radić, op. cit. (bilj. 13), str. 594.

<sup>86</sup> Čl. 53.b ZSM-a. Kritiku takva zakonskog rješenja vidi u: Radić, I., op. cit. (bilj. 13), str. 594–595.

na, da mu se da podrška kako ne bi bio sam pred sustavom, ali i da mu se pruži pomoć. Ipak je riječ o osobama koje još nisu punoljetne i nisu u potpunosti zrele te nemaju pravo poduzimati niz aktivnosti u životu (npr. voziti auto, sklopiti brak bez odobrenja i sl.), koje imaju manje teške posljedice za njih od sudjelovanja u kaznenom postupku. Razlog je to što ih se još smatra nezrelima da mogu samostalno donositi odluke u tim stvarima, čime ih se štiti od njih samih. Slijedeći tu misao, treba se zapitati: čega se onda mogu odreći? Treba li im uopće dati mogućnost da se odreknu prava koje je propisano isključivo u njihovu korist kako bi ih se zaštitilo (pa i od njih samih) i olakšalo im sudjelovanje u kaznenom postupku? Treba se zapitati jesu li dovoljno “zreli”, odnosno imaju li “pravo odreći se tog prava” zbog svoje dobi, odnosno nezrelosti. Izgleda kako se tom odredbom cijeli koncept na jedan način izigrava. Vjerojatno su iz tog razloga ZSM-om i propisane sve nabrojane radnje u slučaju odricanja od prava na pratnju (upis odricanja na zapisnik i sl.). No bilo kako bilo, radi se o pravu, ne o obvezi, što bi podrazumijevalo i mogućnost odricanja. U svakom slučaju ostavlja se prostor za dobro promišljanje oko opravdanosti ove odredbe i postojećeg rješenja. Treba napomenuti kako u provedenom istraživanju u drugim europskim državama nije uočeno ovakvo zakonsko rješenje, prema kojem se maloljetnik može odreći prava na pratnju roditelja.<sup>87</sup>

I u praksi se ovo rješenje pokazalo spornim. Naime nadležnim tijelima nije jasno kako na razumljiv način upoznati maloljetnika sa značenjem prava na pratnju i posljedicama odricanja od tog prava, kao i što bi konkretno bile posljedice odricanja od tog prava. ZSM ništa o tome ne kazuje niti precizira. Nastavno, nije jasno je li odricanje pravovaljano jedino ako je osoba od povjerenja ili poseban skrbnik prisutan tom odricanju ili se može maloljetnik odreći prava i bez prisutnosti navedenih osoba.

Činjenica je da ZSM o tome ništa ne kazuje, *expressis verbis*, ali se iz dikcije norme može zaključiti da roditelj ili osoba od povjerenja ne treba biti prisutna u trenutku odricanja od tog prava. Bilo bi poželjno da bude, ali nije potrebno. To bi dovodilo i do apsurdnih rješenja u praksi, primjerice da se imenuje poseban skrbnik, kojeg se onda maloljetnik odriče. Načelno, ovakvim rješenjem njegova postupovna prava, ponajprije pravo na obranu, nisu narušena jer maloljetnik mora imati branitelja od prve radnje poduzete zbog postojanja osnova sumnje da je počinio kazneno djelo.<sup>88</sup> No s druge strane bilo bi poželjno da ipak i ta osoba bude prisutna u trenutku kada se maloljetnik odriče tog prava, ponajprije ako je riječ o roditelju koji je došao s maloljetnikom i sl., jer nije pouzdano da će maloljetnik shvatiti o čemu se radi i čega se odriče (zbog treme, straha i sl.).

---

<sup>87</sup> Children as suspects or accused persons in criminal proceedings – procedural safeguards, *op. cit.* (bilj. 41), str. 70–74.

<sup>88</sup> Čl. 54. st. 1. ZSM-a.

Odricanje od tog prava podrazumijevalo bi ponajprije da se postupak dalje vodi bez prisutnosti te osobe, koja mu prvenstveno služi kao psihološka potpora. Ukoliko se maloljetnik predomisli i naknadno u tijeku postupka izjavi da ipak želi pratnju, tada bi mu se trebalo to omogućiti, među ostalim i iz tog razloga što je i inače postupak prema maloljetnicima puno manje formalan od redovitog kaznenog postupka.

### 1.2.3. Istraživanje o pravu na pratnju i odricanju od tog prava

Autorice su, kao što je rečeno u prethodnom poglavlju (2.1. Pravo na informiranje roditelja, skrbnika ili druge odgovarajuće osobe), provele istraživanje na Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu na 15 predmeta za period od 2020. do rujna 2022. god. Iz istraživanja i prikupljenih podataka proizlazi da su u većini slučajeva maloljetnici bili sami, bez pratnje, da nisu bili posebno upozoreni od strane suca za mladež na to pravo niti su se na zapisnik odrekli tog prava. Slijedom toga može se zaključiti da nije bilo poštovano njihovo zajamčeno pravo na pratnju.

Tablica 2.

PRAVO NA PRATNJU, TJ. PRISUTNOST RODITELJA, SKRBNIKA ILI DRUGE ODGOVARAJUĆE OSOBE; POSEBNO UPOZORENJE DANO MALOLJETNICIMA O MOGUĆNOSTI ODRICANJA OD PRAVA NA PRATNJU OD STRANE SUCA ZA MLADEŽ TE ODRICANJE MALOLJETNIKA OD PRAVA NA PRATNJU NA OPĆINSKOM KAZNENOM SUDU U ZAGREBU U RAZDOBLJU OD 2020. DO RUJNA 2022. GOD.

Pravo na pratnju roditelja ili druge osobe – prisutnost		Posebno upozorenje dano maloljetnicima o mogućnosti odricanja od prava na pratnju od strane suca za mladež		Maloljetnici bez pratnje koji su se na zapisnik odrekli prava na pratnju	
DA	NE	DA	NE	DA	NE
7 (47 %)	8 (53 %)	1 (7 %)	14 (93 %)	2 (25 %)	6 (75 %)

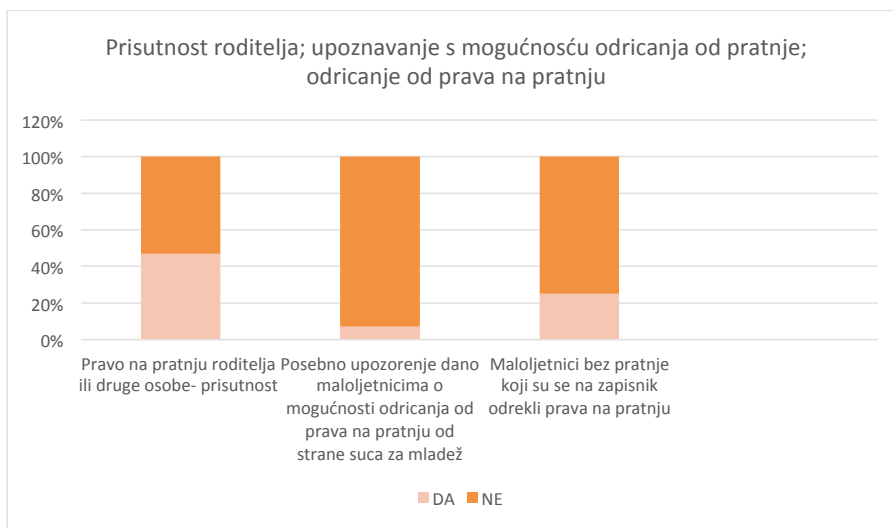
U većini predmeta – osam (53 %) – maloljetnici su bili sami, bez pratnje pred sudom, dok su u sedam slučajeva (47 %) roditelji ili druge odgovarajuće osobe bile prisutne ispitivanju maloljetnika.

U 14 predmeta, tj. 93 % slučajeva, maloljetnici nisu bili upoznati s mogućnošću odricanja od prava na pratnju od strane sudaca za mladež.

Zanimljivo je, ako ne i zabrinjavajuće, da u situacijama u kojima nisu bili prisutni roditelji ili druge odgovarajuće osobe (osam, tj. 53 %) u čak šest predmeta, tj. 75 %, nije bilo konstatirano na zapisnik da je maloljetnik upozoren na mogućnost odricanja od prava na pratnju roditelja, skrbnika ili druge odgovarajuće osobe te posljedice tog odricanja, kao ni to da se odrekao prava na pratnju. Samo u dva predmeta (25 %) maloljetnik o tome obaviješten te je upoznat s posljedicama odricanja. Dakle od 53 % slučajeva (osam predmeta) u kojima su maloljetnici bili sami pred sudom u 75 % nisu bili upoznati sa svojim pravom na odricanje od pratnje, stoga nisu bili upoznati ni s pravom da uopće imaju pravo na pratnju roditelja ili druge odgovarajuće odrasle osobe.

### Graf 2.

#### PRAVO NA PRATNJU – PRISUTNOST RODITELJA; UPOZNAVANJE S MOGUĆNOŠĆU ODRICANJA OD PRATNJE I ODRICANJE OD PRAVA NA PRATNJU RODITELJA ILI DRUGE ODGOVARAJUĆE OSOBE NA OPĆINSKOM KAZNENOM SUDU U ZAGREBU U RAZDOBLJU OD 2020. DO RUJNA 2022. GOD.



Iz provedenog istraživanja, tj. iz podataka koji nisu prikazani u tablici ni u grafovima, proizlazi da je u onim slučajevima u kojima su maloljetnici i bili posebno upozoreni na pravo na pratnju te su se odrekli tog prava na zapisnik zabilježeno samo njihovo odricanje, dok nije zabilježeno da im je objašnjeno koje su pravne posljedice odricanja od tog prava.

Ono što je dodatno zabrinjavajuće, a proizlazi iz istraživanja, jest da ni u jednom slučaju kada je maloljetnik bio bez pratnje roditelja ili druge odgovarajuće osobe i nije se odrekao tog prava nije bilo zatraženo postavljanje posebnog skrbnika putem CZSS-a.

Dodatno, a što je problematizirano u tekstu, nije se moglo utvrditi iz prikupljenih podataka jesu li suci za mladež koji su postupali u predmetima iz istraživanja imali dovoljno vremena za postavljanje zahtjeva za imenovanje posebnog skrbnika maloljetniku od strane nadležnog CZSS-a, imajući u vidu rok od 12 sati. Razlog je to što se iz podataka prikupljenih istraživanjem ne može utvrditi vrijeme kada je točno sudac obaviješten od strane pritvorskog nadzornika da mu je maloljetnik priveden, odnosno kada je nakon toga maloljetnik doveden na sud na prvo ispitivanje.

### 1.3. Pravo na pojedinačnu (pr)ocjenu

Pravo na pojedinačnu ocjenu prikupljanjem podataka o ličnosti maloljetnika i njegovoj sredini te prilikama u kojima živi izrazito je važno u kaznenom postupku prema maloljetniku jer se u konačnici njime osigurava pravilan izbor vrste i mjere maloljetničke sankcije.<sup>89</sup> Ti podaci služe i za druge odluke tijekom kaznenog postupka<sup>90</sup> kako bi se utvrdile potrebe maloljetnika u smislu obrazovanja, odgoja, društvene integracije, ali ponekad i zaštite kako postupovnih prava tako i zaštite od ugrožavajući životnih situacija u životnom okruženju.<sup>91</sup> U tu svrhu potrebno je provoditi pojedinačnu (pr)ocjenu maloljetnih osumnjičenika ili optuženika, a njezina izrada ima za cilj detektirati i rizične čimbenike u životu maloljetnika i osigurati im pomoć te dati podršku na odgovarajući način. Pojedinačna ocjena trebala bi uključiti (pr)ocjenu osobnosti i zrelosti djeteta, njegovu gospodarsku, društvenu i obiteljsku pozadinu, okruženje u kojem se kreće i odrasta, kao i njegovu ranjivost.<sup>92</sup> Trebaju se prikupiti podaci o njegovoj psihofizičkoj razvijenosti te osobnim i obiteljskim prilika-

---

<sup>89</sup> Čl. 7. st. 4. Direktive.

<sup>90</sup> U istraživanju koje su proveli Carić i Kustura 2010. utvrđeno je da u praksi suci za mladež u tri četvrtine slučajeva prikupljanje podataka o ličnosti maloljetnika povjeravaju CZSS-u ili stručnom suradniku suda u suradnji s CZSS-om. U istom istraživanju utvrđeno kako je jedna petina anketiranih sudaca za mladež bila veoma zadovoljna kvalitetom socijalne anamneze koju dobiva od centra za socijalnu skrb, odnosno stručnog suradnika u sudu, dok je najveći dio njih (55 %) u pravilu bio zadovoljan dobivenim izvješćima. Više: Carić, A., Kustura, I.: Kamo ide hrvatsko maloljetničko kazneno zakonodavstvo? Zbornik radova PF u Splitu, god. 47, 3/2010, str. 607–610.

<sup>91</sup> Direktiva, *op. cit.* (bilj. 8.), Recital, čl. 35.

<sup>92</sup> Recital 36. Direktive.

ma,<sup>93</sup> kao i podaci o njegovoj kognitivnoj, emocionalnoj i voljnoj sastavnici, odnosno zrelosti maloljetnika. Podaci se prikupljaju od roditelja, skrbnika i svih ostalih osoba za koje se smatra da mogu dati korisne i potrebne informacije,<sup>94</sup> a okosnicu toga čini izvješće CZSS-a. Izvješće CZSS-a, osim što bi trebalo sadržavati podatke o navedenim okolnostima, ujedno može sadržavati i dodatne podatke, koji mogu biti od utjecaja na maloljetnički predmet (npr. ako je bila primijenjena neka odgojna mjera prema maloljetniku),<sup>95</sup> jer su oni prvi na terenu u doticaju s informacijama o maloljetniku i njegovoj obitelji te njegovu socijalnom okruženju. Opseg i sadržaj pojedinačne ocjene ovisit će okolnostima predmeta, uzimajući u obzir težinu kaznenog djela, kao i moguće mjere i sankcije koje bi se mogle izreći maloljetniku za počinjeno kazneno djelo.<sup>96</sup>

Čl. 8. ZSM-a propisuje koje bi okolnosti, odnosno podatke, sud trebao uzeti u obzir pri donošenju odluke o odgojnoj mjeri,<sup>97</sup> pa bi se analogno tome trebali prikupiti ti podaci za donošenje pojedinačne ocjene, što bi onda trebalo biti od utjecaja na izricanje mjere (sankcije). U Hrvatskoj podatke za pojedinačnu ocjenu pribavlja državni odvjetnik, koji prikupljanje tih podataka može povjeriti stručnom suradniku ili CZSS-u,<sup>98</sup> a ukoliko je potrebna i maloljetnikova procjena, može se tražiti i mišljenje liječnika, psihologa ili pedagoga ili mišljenje zdravstvene, socijalne ili druge ustanove, tzv. *dijagnostička obrada – procjena*.<sup>99</sup>

<sup>93</sup> Čl. 78. st. 1. ZSM-a.

<sup>94</sup> Čl. 78. st. 2. ZSM-a.

<sup>95</sup> Čl. 78. st. 2. ZSM-a.

<sup>96</sup> Čl. 7. st. 3. Direktiva.

<sup>97</sup> Za detaljne okolnosti vidjeti čl. 8. ZSM-a.

<sup>98</sup> Čl. 78. st. 3. ZSM-a. Detaljnije o provođenju postupka procjene maloljetnika tijekom kaznenog postupka te što bi trebala sadržavati svaka pojedinačna procjena vidi: Miroslavljević, A., Mandić, S., Ricijaš, N., Dodig Hundrić, D., Implementation of Individual Assessment in Croatia, dio u: Individual Assessment of suspected or accused Child, Insights into good practice in the light of the Directive 2016/800/EU, Vilnius, 2020, str. 176–179, 189–194.

<sup>99</sup> Čl. 78. st. 4. ZSM-a.

„Timska procjena/dijagnostika – interdisciplinarni proces u kojem tim stručnjaka različitih profila provodi postupak timske procjene/opservacije djece i maloljetnika s ciljem utvrđivanja: obiteljskih prilika, dinamike odnosa obitelji; općeg zdravstvenog statusa; neurološkog statusa; psihičkog statusa; psihijatrijskog statusa; etiologije, fenomenologije, intenziteta i vrste problema u ponašanju i osobnosti; predlaganje odgovarajućih odgojnih mjera, zaštite i tretmana. Po završetku provedene timske procjene/dijagnostičke obrade pojedinačna mišljenja članova tima sintetiziraju se u “Nalaz i mišljenje”, koji se temelji na kriterijima: argumentiranosti podataka, jasnoće interpretacije dobivenih podataka te mogućnosti implementacije dobivenih podataka u planiranju daljnjeg tretmana korisnika.“ Godišnji plan i program rada Centra za pružanje usluga u zajednici Zagreb – Dugave za 2021. godinu, Centar za pružanje usluga u zajednici Zagreb – Dugave, str. 9; vidjeti i str. 13 u vezi s multidisciplinarnim pristupom; dostupno na: <https://centar-dugave.hr/wp-content/uploads/2021/01/Godisnji-plan-i-program-rada-za-2021.pdf> (4.10. 2022.).

Pojedinačna procjena trebala bi se provesti u najranijoj odgovarajućoj fazi postupka<sup>100</sup> i po mogućnosti u svakom pojedinom slučaju „kako bi tužitelj, sudac, ili drugo nadležno tijelo mogli u obzir uzeti informacije koje proizlaze iz pojedinačne ocjene“<sup>101</sup> te kako bi mogli odlučiti o daljnjem postupanju. Iznimno, postupak se može pokrenuti i kada nije provedena pojedinačna ocjena ako je to u najboljem interesu maloljetnika i ako će pojedinačna ocjena biti učinjena do početka rasprave pred sudom.<sup>102</sup> Primjerice takva bi iznimka bila kada se maloljetnik nalazi u istražnom zatvoru da se nepotrebno ne produžuje vrijeme koje maloljetnik provodi u njemu.<sup>103</sup>

Sud također prikuplja podatke po čl. 8. ZSM-a prije nego što odluči o sankciji, i to iz izvješća tri glavna izvora: nadležnoga centra za socijalnu skrb, izvješća stručnog suradnika u državnom odvjetništvu i od stručnog suradnika na sudu za maloljetnike. No vrlo je važno i da se (pr)ocjena ažurira tijekom vođenja postupka i prije donošenja konačne odluke suda (tijela).<sup>104</sup> U tom je kontekstu osuvremenjen i ZSM, čl. 83. a, koji nalaže sudu da tijekom postupka provjeri jesu li nastupile značajnije promjene u odnosu na podatke koji se prikupljaju za izradu pojedinačne ocjene,<sup>105</sup> te ako se utvrdi da jesu, bit će potrebno izraditi novu (pr)ocjenu.<sup>106</sup> Iz tog je razloga zakonodavac propisao da će na sjednicu vijeća pozvati, uz državnog odvjetnika, branitelja roditelja ili skrbnika maloljetnika, žrtvu ili oštećenika i predstavnika CZSS-a te stručnog suradnika suda,<sup>107</sup> ali njihova nadležnost nije nužna za održavanje sjednice.<sup>108</sup>

Prema istraživanju *Vučić Blažić, Mikšaj-Todorović i Rizvić*,<sup>109</sup> koje je provedeno temeljem analize izvješća centara za socijalnu skrb kako bi se utvrdio način i metodologija prikupljanja podataka o maloljetniku, proizlazi da postoje razlike u sastavljanju izvješća i podacima koji se prikupljaju kako bi se izradila ta izvješća.<sup>110</sup> Od 10 kategorija podataka koje bi sud trebao uzeti u obzir pri odlučivanju o sankciji (odgojnoj mjeri), „u svakoj od 10 zakonski definiranih

---

<sup>100</sup> V. Children as Suspects or Accused Persons in Criminal Proceedings – Procedural Safeguards, *op. cit.* (bilj. 41), str. 77.

<sup>101</sup> Čl. 7. st. 5. i Recital 39 Direktive.

<sup>102</sup> Čl. 7. st. 6. i Recital 39 Direktive.

<sup>103</sup> Recital 39 Direktive.

<sup>104</sup> Čl. 7. st. 8. Direktive.

<sup>105</sup> Radić, I., *op. cit.* (bilj. 13), str. 587.

<sup>106</sup> Čl. 83. a ZSM-a.

<sup>107</sup> Čl. 84. st. 1. ZSM-a.

<sup>108</sup> Čl. 84. st. 2. ZSM-a. Vidi: Radić, I., *op. cit.* (bilj. 13), str. 587.

<sup>109</sup> Istraživanje je provedeno na 59 izvješća CZSS-a koji su izrađeni za maloljetnike upućene u disciplinski centar u razdoblju 2016.–2018. Više: Vučić Blažić, M.; Mikšaj-Todorović, Lj.; Rizvić, D., Jednakost u postupovnom pristupu prema svakom maloljetniku u kaznenom postupku radi osiguranja pravičnog suđenja i jednakosti svih pred zakonom, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 42, br. 3, 2021, str. 631–656.

<sup>110</sup> *Ibid.*, str. 631.



kategorija, u prosjeku je prisutno između 12 % i 63 % očekivanih podataka odabranih diskrecijskom odlukom izvjestitelja<sup>111</sup>. Takvo postupanje, zaključuju Vučić Blažić, Mikšaj-Todorović i Rizvić, odnosno neujednačeno prikupljanje podataka, rezultira nedostacima u (pr)ocjeni, što podredno utječe i na rad institucija u kojima se izvršavaju odgojne mjere,<sup>112</sup> jer za pravilnu procjenu onda one same moraju prikupljati potrebne podatke, što sve utječe na vrijeme izrade individualnog programa izvršavanja sankcije.<sup>113</sup> Pokazale su da ne postoji nikakav podzakonski propis ili priručnik kojim bi bilo definirano koju bi vrstu podataka centri trebali prikupljati niti kako bi trebao izgledati obrazac izvješća koji bi bio valjana osnova za donošenje pravilne odluke o sankciji, odnosno izboru odgojne mjere (čl. 8. ZSM-a).<sup>114</sup> U konačnici zaključuju da maloljetnicima nije omogućen jednak tretman u kaznenom postupku, što može imati (i vrlo vjerojatno ima) negativne implikacije na odabir vrste i mjere sankcija za pojedinog maloljetnika, čime se otvara pitanje poštivanja načela pravičnog suđenja.<sup>115</sup>

Potrebno je još dodatno napomenuti da Direktiva iznimno, pod određenim okolnostima, dopušta odstupanje od provođenja pojedinačne (pr)ocjene ako je to u najboljem interesu maloljetnika i ako je opravdano s obzirom na sve okolnosti pojedinog slučaja,<sup>116</sup> primjerice težinu kaznenog djela, kao i na mjere i sankcije koje bi se mogle izreći maloljetniku.<sup>117</sup> No u tim bi situacijama tijelo koje vodi postupak takvu odluku trebalo dodatno obrazložiti. Dakle može se zaključiti da bi se načelno pojedinačna ocjena trebala provoditi u svakom predmetu, osim u iznimnim slučajevima, kako bi se svakom maloljetniku osigurao jednak postupovni tretman te pravilno odmjeravanje maloljetničke sankcije.

U već spomenutom europskom istraživanju utvrđeno je da je u Austriji, Belgiji, Estoniji, Njemačkoj, Italiji, Malti i Portugalu pojedinačna procjena obvezna, dok se u Poljskoj provodi ukoliko postoje opravdane sumnje u psihičko stanje osumnjičenika, tj. maloljetnika, te njegov način života.<sup>118</sup> Između pro-

---

<sup>111</sup> *Ibid.*

<sup>112</sup> *Ibid.*, str. 650. Kod četvrtine izvješća postojao je prijedlog odgojne mjere, a podaci koji se tiču rizika, potreba i preporuka za tretman prisutni su u rasponu od 3,5 % do 19,3 %. Najbolje popunjeno izvješće imalo je sve potrebne podatke, dok najlošije nije sadržavalo nijedan.

<sup>113</sup> *Ibid.*, str. 635.

<sup>114</sup> *Ibid.*

<sup>115</sup> *Ibid.*

<sup>116</sup> Čl. 7. st. 9. Direktive

<sup>117</sup> Recital 40. Direktive. Trebalo bi razmotriti i druge relevantne okolnosti koje možda postoje, kao i je li maloljetnik nedavno bio podvrgnut pojedinačnoj ocjeni u kontekstu sumnje na počinjenje djela, ali ne tijekom kaznenom postupka. Recital 40 Direktive.

<sup>118</sup> Children as Suspects or Accused Persons in Criminal Proceedings – Procedural Safeguards, *op. cit.* (bilj. 42), str. 78.

matranih poredbenih sustava uočene su razlike u tome u kojoj se fazi kaznenog postupka provodi pojedinačna procjena. U Austriji i Njemačkoj provodi se u početnim fazama postupka, dok se primjerice u Italiji, Belgiji, Portugalu i Estoniji provodi više različitih postupaka procjene maloljetnika u različitim fazama postupka. U većini promatranih zemalja zakonom je regulirana potreba provođenja multidisciplinarnog postupka procjene maloljetnika, u kojem sudjeluju stručnjaci različitih profila, te pojedinačna procjena, sadrži socio-ekonomske podatke, psihološku procjenu maloljetnika te podatke koji se odnose na maloljetnikovu zrelost, osobnost, stupanj socijalizacije i obiteljsku situaciju.<sup>119</sup>

### *1.3.1. Situacija i problemi u praksi*

U praksi se spornim pokazalo što se prijedlog za izricanje maloljetničke sankcije državnog odvjetništva temelji na mišljenju njihova stručnog suradnika, koji nerijetko imaju mišljenje (izvješće) drugačije od stručnih suradnika suda. Ujedno je potrebno imati na umu da je i njihova pozicija drugačija jer su suradnici državnog odvjetništva, koje je stranka u postupku. Oni najčešće ne obavljaju neposredan razgovor s maloljetnikom, nego prijedlog podnose temeljem podataka CZSS-a, koji su, kao što je već prethodno navedeno, različiti, nepotpuni i nestandardizirani.<sup>120</sup> Stručni suradnici suda s druge strane obavljaju neposredan susret i razgovor s maloljetnikom, temeljem kojeg daju mišljenje. Taj je susret najčešće vrlo kratak i temelji se na razgovoru ispred sudnice te na praćenju ponašanja i iskaza maloljetnika tijekom suđenja u sudnici, a jednim dijelom i na već spomenutim (nepotpunim i neujednačenim) izvješćima CZSS-a. Nerijetko se događa i to da su mišljenja stručnih suradnika suda drugačija i dosta se razlikuju od mišljenja stručnih suradnika državnog odvjetništva iako se oba mišljenja temelje na istom mišljenju CZSS-a (kakvo god da jest), što otežava donošenje odluke suda.

Ono što je izrazito važno za pravilnu (pr)ocjenu jest multidisciplinarni pristup,<sup>121</sup> koji u Hrvatskoj, čini se, izostaje. Prema Direktivi pojedinačnu ocjenu provodi stručno osoblje u skladu s multidisciplinarnim pristupom i uz uključenost maloljetnika te, kada je to prikladno, njegovih roditelja ili skrbnika, a u slučaju promijenjenih okolnosti tijekom trajanja postupka pojedinačna se ocjena mora ažurirati.<sup>122</sup> Potrebno je istaknuti i kako su stručne osobe CZSS-a, državnog odvjetništva i suda najčešće socijalni pedagozi (rjeđe socijalni rad-

---

<sup>119</sup> Ibid., str. 79–83.

<sup>120</sup> Više: Vučić Blažić; Mikšaj-Todorović; Rizvić, 2021, *op. cit.* (bilj. 109), str. 637–638,

<sup>121</sup> Čl. 7. st. 7. Direktive.

<sup>122</sup> Čl. 4. st. 1. toč. b al. i Direktive i čl. 7. Direktive.

nici, defektolozi, psiholozi ili neke druge struke), pa time nije ispunjen uvjet Direktive o multidisciplinarnom pristupu i ocjeni maloljetnika.

Međutim postoji i još jedna zakonska mogućnost dobivanja procjene maloljetnika koja osigurava multidisciplinarnost u pristupu, i to na način da sud može tražiti od zdravstvene, socijalne ili druge ustanove tzv. dijagnostičku obradu – procjenu, sukladno čl. 78. st. 4. ZSM-a. Takva se (pr)ocjena odnosi na timsku procjenu pri specijaliziranim odjelima u sustavu socijalne skrbi. Međutim ona se iznimno rijetko provodi u kaznenom postupku. Potrebno je istaknuti kako takvu procjenu ne mogu tražiti suci i državni odvjetnici sami, nego moraju kontaktirati CZSS da se provede takva dijagnostička obrada, a troškove naknađuje Ministarstvo obitelji, a ne Ministarstvo pravosuđa i uprave. Prema navodima konzultiranih osoba cijene takvih dijagnostičkih obrada kreću se od 4000 (Osijek, Split) do 10 000, odnosno 18 000 u Zagrebu.<sup>123</sup>

Prema informacijama stručnjaka – sudaca i državnih odvjetnika za mladež<sup>124</sup> – najčešće se ne primjenjuje dijagnostička procjena u kaznenom postupku prema maloljetnicima. Sudovi u Osijeku, Puli i Velikoj Gorici u nekoliko su navrata u pojedinim predmetima tražili takvu procjenu. Prema istim izvorima, iznimno se rijetko primjenjuje psihološka i psihijatrijska procjena u smislu vještačenja. Suci se najčešće pri određivanju sankcije oslanjaju na procjenu stručnog suradnika suda i CZSS-a, za koje navode da su im u pravilu prijedlozi usuglašeni te su oni sami u pravilu takvom procjenom i zadovoljni (Bjelovar, Rijeka). Suci u Zagrebu ne određuju dijagnostičku procjenu. Većina ih je mišljenja da je ne bi ni trebalo određivati u svakom predmetu ako se iz predmeta vidi da maloljetnik nema teškoća te da se radi o lakšem kaznenom djelu. Neki su mišljenja da im takva procjena nije puno doprinijela odlučivanju jer, kada su nekada davno i tražili takvu procjenu, u većini su slučajeva dobili procjenu i prijedlog zavodske odgojne mjere, što je kod većine sudaca potaknulo sumnju u stručnost učinjene procjene i opravdanost predložene sankcije.<sup>125</sup>

### 1.3.2. Istraživanje

Potaknute informacijama dobivenim od stručnjaka iz prakse, autorice su željele provjeriti koliko je često zastupljena timska procjena, tj. dijagnostička obrada u praksi kojom se osigurava multidisciplinarni pristup. U tom je cilju poslan upit na adrese sedam ustanova koje provode takve obrade – dva cen-

---

<sup>123</sup> Do informacija se došlo u neformalnom razgovoru sa sucima i zamjenicima državnih odvjetnika koji su postupali u maloljetničkim predmetima i tražili takvu obradu, a koji su željeli ostati anonimni.

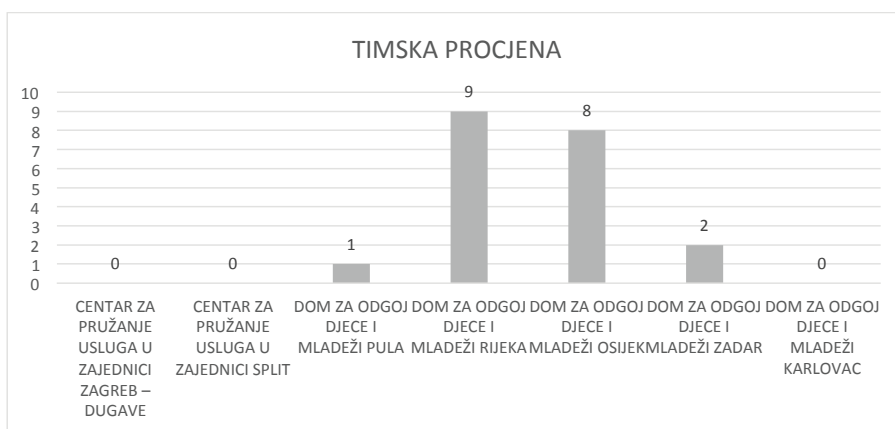
<sup>124</sup> *Ibid.*

<sup>125</sup> *Ibid.*

tra (Centar za pružanje usluga u zajednici Split i Centar za pružanje usluga u zajednici Zagreb – Dugave) i pet domova za odgoj djece i mladeži (Karlovac, Osijek, Pula, Rijeka, Zadar). Upitom su se željele dobiti informacije o njihovim postupanjima u razdoblju od 2020 do rujna 2022. god.

*Graf 3.*

**TIMSKA (PR)OCJENA – DIJAGNOSTIČKA OBRADA OD CENTARA ZA PRUŽANJE USLUGA U ZAJEDNICI (SPLIT, ZAGREB – DUGAVE) I DOMOVA ZA ODGOJ DJECE I MLADEŽI (KARLOVAC, OSIJEK, PULA, RIJEKA, ZADAR) U RAZDOBLJU 2020. DO RUJNA 2022. GOD.**



Iz istraživanja proizlazi da je dijagnostička obrada, odnosno timska (pr)ocjena, u navedenom razdoblju (2020. – rujna 2022.) učinjena najviše od strane Doma za odgoj djece i mladež u Rijeci, i to u devet slučajeva, zatim od Doma za odgoj djece i mladeži u Osijeku u osam slučajeva, u dva slučaja u Zadru te u jednom predmetu u Puli.

### **3. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA**

Posljednja izmjena ZSM-a, uzrokovana transponiranjem Direktive 2016/800/EU u njegove odredbe, unijela je u maloljetničko kazneno zakonodavstvo neka nova prava za maloljetne počinitelje i proširila opseg primjene postojećih. Kako je već utvrđeno, zakonodavno je rješenje uz neke manje propuste uspješno oblikovano, ali je za oživotvorenje novih zakonskih odredbi ključno utvrditi na koji se način one uistinu provode u praksi.

Iz provedenog istraživanja proizlazi da se u većini slučajeva ne poštuje pravo na informiranje roditelja, skrbnika ili druge odgovarajuće osobe, kao ni maloljetnikovo pravo na pratnju tih osoba. U čak 87 % slučajeva maloljetniku nije bila dana posebna pouka o pravu na informiranje roditelja i pravo na njihovu pratnju. O razlozima se može samo nagađati, ali zasigurno takvu stanju doprinosi i nedostatak vremena za postupanje zbog kratkoće rokova propisanih ZSM-om. Suci i državni odvjetnici trebali bi posvetiti više pažnje provedbi odredbi ZSM-a te poštivanju navedenih prava. Također bi se dala preporuka sucima za mladež da se već u prvom telefonskom razgovoru s pritvorskim nadzornikom ili državnim odvjetnikom dobro upoznaju s osobnom i obiteljskom situacijom maloljetnika, s osobama koje su prisutne uz maloljetnika i koje su dostupne te o tome što je maloljetnik zatražio od svojih prava već prilikom uhićenja u policijskoj postaji, a kako bi se ispoštovali postojeći rokovi te kako bi se sucima omogućilo pravodobno traženje imenovanja posebnog skrbnika od CZSS-a.

U tom pogledu predlaže se *de lege ferenda* izmijeniti, dopuniti ili upotpuniti te odredbe u pogledu produženja rokova, ali i jasnijeg određivanja svih aktivnosti vezanih za postavljanje posebnog skrbnika, pa možda čak i donošenjem nekog podzakonskog propisa. U tom kontekstu trebalo bi razmisliti o uvođenju posebnih lista za imenovanje posebnih skrbnika, koji bi se mogli imenovati i izvan radnog vremena, i to direktno od strane sudaca za mladež ili državnog odvjetnika, ovisno o tome tko provodi radnju prvog ispitivanja ili druge radnje u postupku, kao i propisati rokove za njegovo postavljenje, umjesto da se taj postupak provodi putem CZSS-a, čime se cijela stvar prolongira i komplicira. Dakle bilo bi potrebno na adekvatan način dopuniti kako ZSM tako i Zakon o Centru za posebno skrbništvo te eventualno donijeti i dodatne provedbene propise. U cijelom postupku nužno je praktičarima u sustavu osigurati dodatne edukacije, posebno u situacijama učestale izmjene zakonskih odredbi, što bi svakako pridonijelo ujednačavanju prakse i rješavanju uočenih problema.

Vezano za pojedinačnu (pr)ocjenu treba istaknuti kako iz ranije provedenih istraživanja (vidi Vučić Blažić, Mikšaj-Todorović, Rizvić, 2021; Lechner, 2021) proizlazi neujednačeno prikupljanje vrste i količine podataka, primarno inicijalnih institucija, odnosno CZSS-a. To rezultira neujednačenošću pri izradi izvješća, koja dalje koriste stručni suradnici državnog odvjetništva i suda. Takva praksa ima (negativne) posljedice, koje se ponajviše reflektiraju na maloljetnika. Temeljem prikupljenih podataka i izrađenih izvješća pravi se (pr)ocjena kriminogenih i zaštitnih čimbenika maloljetnika na osobnom, obiteljskom i školskom planu, što utječe na njihovo daljnje postupanje u kaznom postupku prema maloljetnicima i predlaganje sankcije od strane državnog odvjetništva te odmjeravanje vrste i mjere maloljetničke sankcije od strane suda. Provedenim istraživanjem utvrdilo se da se izrazito rijetko primjenjuje multidisciplinarni pristup i da sudovi rijetko koriste danu im mogućnost dijagnostičke obrade i timske (pr)ocjene, koja bi i njima znatno olakšala posao.

Maloljetnička sankcija treba biti pravilno odmjerena kako bi polučila pozitivan efekt i ostvarila svrhu kažnjavanja. To je moguće jedino ako se temelji na vjerodostojnim i potpunim informacijama, ili na najvećem broju dostupnih informacija u konkretnom predmetu.

Stoga se predlaže ujednačavanje pristupa u provođenju pojedinačne (pr)ocjene određivanjem obveznih varijabli, tj. okolnosti koje bi se imale utvrditi, te izradom obrasca izvješća kako bi se osigurao ujednačen pristup prikupljanju podataka i pisanju izvješća. Ujednačen pristup pri donošenju pojedinačne ocjene nužno je potreban zbog jednakoga postupanja prema svakom maloljetniku pri izricanju maloljetničke sankcije kako bi se osiguralo pravično suđenje i poštovalo načelo jednakosti svih pred zakonom. Ujedno se predlaže da se u predmetima ozbiljnije naravi ili zbog težine kaznenog djela ili zbog ponavljanja djela provedu ili vještačenja tih maloljetnika ili kompletna dijagnostička obrada, a u pojedinim predmetima, kada se ocijeni važnim, ne bi bilo zgoreg paralelno provesti oba postupka, tj. obrade. Time bi se osiguralo pravilnije odmjeravanje maloljetničke sankcije i olakšao rad sucima pri odlučivanju o maloljetničkoj sankciji.

#### LITERATURA:

1. Božičević Grbić, M., Roksandić Vidlička, S: Reforma maloljetničkog kaznenog prava i sudovanja, HLJKPP, Zagreb, vol. 18, br. 2, 2011, str. 679–715.
2. Burić, Z., Preliminarno testiranje usklađenosti hrvatskog zakonodavstva s odredbama Direktive o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili okrivljenici u kaznenom postupku, Zbornik radova u čast prof. dr. sc. Petra Novoselca, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2019, str. 55–79.
3. Carić, A., Kustura, I., Kamo ide hrvatsko maloljetničko kazneno zakonodavstvo? – 1. dio, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 47, br. 3, 2010, str. 605–620.
4. Carić, A., Kustura, I., Kamo ide hrvatsko maloljetničko kazneno zakonodavstvo? – 2. dio, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 47, br. 4, 2010, str. 779–820.
5. Children as suspects or accused persons in criminal proceedings – procedural safeguards, European Union Agency for fundamental Rights, FRA, 2022, dostupno na: <https://fra.europa.eu/hr/publication/2022/children-criminal-proceedings>.
6. Cras, S., The Directive on Procedural Safeguards for Children who Are Suspects and Accused Persons in Criminal Proceedings, Euclid, br. 2/2016, str. 109–120.
7. De Bondt, W., Lauwereys, H., Children's rights and child participation in criminal proceedings in the governance of criminal justice in the European Union: transnationalism, localism and public participation in an evolving constitutional order, Univerity Gent, Belgium, 2020, <https://biblio.ugent.be/publication/8644607>.
8. De Vocht, D., Panzavolta, M., Vanderhallen, M., Van Oosterhout, M.; Procedural Safeguards for Juvenile Suspects in Interrogations: A Look at the Commission's Proposal in Light of an EU Comparative Study. *New Journal of European Criminal Law*, vol. 5, br. 4, 2014, str. 480–506.
9. Hirjan, F., Singer, M., Komentar Zakona o sudovima za mladež i kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2022.

10. Höynck, T. Ernst, S. Das Gesetz zur Stärkung der Verfahrensrechte von Beschuldigten im Jugendstrafverfahren – Die Umsetzung der Vorgaben der EU-Richtlinie 2016/800 und ihre Auswirkungen auf das deutsche Jugendstraf-(verfahrens-)recht, *Zeitschrift für Jugendkriminalrecht und Jugendhilfe*, br. 3, 2022, str. 245–259.
11. Hrabar, D.; Hlača, N.; Jakovac-Lozić, D.; Korać Graovac, A.; Majstorović, I.; Čulo Margaletić, A. i Šimović, I. *Obiteljsko pravo*, Narodne novine: Zagreb, 2021.
12. Ivičević Karas, E., Burić, Z., Na putu prema transponiranju Direktive o besplatnoj pravnoj pomoći u hrvatski kazneni postupak? Osvrt na prijedlog osme novele ZKP-a, *HLJKPP*, vol. 26, br. 2, 2019, str. 417–446.
13. Ivičević Karas, E., Burić, Z., Bonačić, M: Unaprjeđenje procesnih prava osumnjičenika i okrivljenika u kaznenom postupku: pogled kroz prizmu europskih pravnih standarda, *HLJKZP*, vol. 23, br. 1, 2016, str. 11–58.
14. Lechner, S., Najbolji interes maloljetnika u kaznenom pravu, Završni specijalistički rad, obranjen na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, srpanj 2021.
15. Mirosavljević, A., Mandić, S., Ricijaš, N., Dodig Hundrić, D., Implementation of Individual Assessment in Croatia, dio u *Individual Assessment of suspected or accused Child, Insights into good practice in the light of the Directive 2016/800/EU*, Vilnius, 2020, str. 167–213.
16. Pavišić, B., Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku, *HLJKPP*, vol. 15, br. 2, 2008, str. 519–586.
17. Radić, I., Implementacija Direktive o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženici u kaznenim postupcima u noveli Zakona o sudovima za mladež, *HLJKPP*, vol. 27, br. 2, 2020, str. 571–601.
18. Radić, I., Importance of the protection of privacy of juvenile suspects or accused persons in criminal proceedings in the context of the EU Law; *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series*, vol. 4, EU 2020 – Lessons from the past and solutions for the future, ur. Duić, D., Petrašević, T., Osijek, Faculty of law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, 2020, str. 576–597.
19. Radić, I., Right of the child to information according to the Directive 2016/800/EU, *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC 2) / EU Law in context – adjustment to membership and challenges of the enlargement*, ur. Duić, D., Petrašević, T., Osijek, Faculty of law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, 2018, str. 468–491.
20. Rap, S., The participation of juvenile defendants in the youth court. A comparative study of juvenile justice procedures in Europe, doktorski rad, 2013, [https://www.academia.edu/5352587/The\\_participation\\_of\\_juvenile\\_defendants\\_in\\_the\\_youth\\_court\\_A\\_comparative\\_study\\_of\\_juvenile\\_justice\\_procedures\\_in\\_Europe](https://www.academia.edu/5352587/The_participation_of_juvenile_defendants_in_the_youth_court_A_comparative_study_of_juvenile_justice_procedures_in_Europe) .
21. Rap, S., Zlotnik, D., Céril van Leeuwen, Liefwaard, T.; White Paper on the EU Directive 2016/800 on procedural safeguards for children who are suspects or accused persons in criminal proceedings. Key aspects, priorities and challenges for implementation in the EU Member States., *International Juvenile Justice Observatory*, 2018, dostupno na: <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/access/item%3A2904837/view> .
22. Rap, S.; Weijers, I., Hopping, K.: The participation of juvenile defendants and parents in the youth court: A comparison of the inquisitorial and adversarial legal tradition, *Willem Pompe Institute of Criminal Law and Criminology Utrecht University Utrecht, the Netherlands*, 2012, str. 1–8. [https://www.academia.edu/23151185/The\\_participation\\_of\\_juvenile\\_defendants\\_and\\_parents\\_in\\_the\\_youth\\_court\\_A\\_comparison\\_of\\_the\\_inquisitorial\\_and\\_adversarial\\_legal\\_tradition](https://www.academia.edu/23151185/The_participation_of_juvenile_defendants_and_parents_in_the_youth_court_A_comparison_of_the_inquisitorial_and_adversarial_legal_tradition).
23. Rešetar, B., Rupiće, D., Posebni skrbnik za dijete u hrvatskom i njemačkom obiteljskopravnom sustavu, *Zbornik Pravnog fakulteta, Sveučilišta u Rijeci*, vol. 37, br. 3, 2016, str. 1175–1200.

24. Rittossa, D., Božićević Grbić, M: Zakon o sudovima za mladež – reformski zahvati i praktične dileme, HLJKPP, vol. 19, br. 2, 2012, str. 615–667.
25. Vučić Blažić, M.; Mikšaj-Todorović, Lj.; Rizvić, D., Jednakost u postupovnom pristupu prema svakom maloljetniku u kaznenom postupku radi osiguranja pravičnog suđenja i jednakosti svih pred zakonom, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 42, br. 3, 2021, str. 631–656.

---

## Summary

Marta Dragičević Prtenjača, PhD\*  
Ivana Radić, PhD\*\*  
Dijana Rizvić\*\*\*

### JUVENILE CRIMINAL LAW – *QUID ACCIDIT?* PROBLEMS IN THE IMPLEMENTATION OF CERTAIN RIGHTS FROM DIRECTIVE 2016/800/EU IN PRACTICE

The frequent changes in criminal legislation aimed at harmonising the national criminal procedures of EU Member States also have an impact on juvenile criminal law. The latest amendment to the Juvenile Justice Act was made in 2019 due to the implementation of Directive 2016/800 on procedural safeguards for children who are suspects or accused persons in criminal proceedings. Although the provisions of the Directive have been successfully transposed into the Juvenile Courts Act, problems have been observed in practice in the application of certain provisions of the law. Therefore, this paper analyses individual rights from the Directive (the right to inform parents and guardians of procedural rights, the right to be accompanied by parents or guardians or other appropriate persons, and the right to individual assessment) where there is evidence of inconsistencies in their application and in their implementation in the practice of courts and competent authorities that participate in proceedings against minors. The aim of the paper is to explain relevant legal provisions from the JCA and the Directive regarding these rights and to analyse how they are being implemented in everyday practice in the courts and what problems arise in their application. For this purpose, the authors tackle each of the above-mentioned rights by analysing relevant legal provisions and their compliance with the requirements of the Directive and provide an overview of the implementation of these rights in practice and the problems detected through the results of the conducted research. In the conclusion, the authors present proposals for the observed shortcomings in the application of the mentioned rights in practice.

Keywords: juveniles, criminal procedure, Directive 2016/800/EU, Juvenile Courts Act

---

\* Marta Dragičević Prtenjača, Associate Professor, Faculty of Law, University of Zagreb, Regular Member and Vice President of the Croatian Academy of Legal Sciences; marta.dragicevic@pravo.hr; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9666-4765>.

\*\* Ivana Radić, Assistant Professor, Faculty of Law, University of Split; iradic@pravst.hr; ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4946-6437>.

\*\*\* Dijana Rizvić, Judge of Zagreb Municipal Criminal Court and Deputy President of the Department for Juveniles; dijanarizvic@gmail.com, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5659-2038>.